

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему

«Оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства та обґрунтування пропозицій щодо її підвищення»

Виконала здобувач 4 курсу, групи ПТБ-22
спеціальності 076 Підприємництво, торгівля
та біржова діяльність

Нестеренко Данило Сергійович

Керівниця: канд. екон. наук, доцентка
Астаф'єва Катерина Олександрівна

Рецензентка: канд. екон. наук, доцентка
Короленко Ольга Борисівна

Кривий Ріг
2026

КРИВОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та управління бізнесом
Кафедра економіки, організації та управління підприємствами
Ступінь вищої освіти бакалавр
Спеціальність 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність

ЗАТВЕРДЖУЮ:
зав. кафедри ЕОУП,
д-р екон. наук, проф.
Альона ШАХНО

« ____ » _____ 2026 рік

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачеві

Нестеренку Данилові Сергійовичу

1. Тема роботи «Оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства та обґрунтування пропозицій щодо її підвищення». Керівниця теми Астаф'єва Катерина Олександрівна, канд. екон. наук, доцентка. Затверджені наказом по університету від «16» березня 2026 року № 146с.
2. Строк подання здобувачем роботи: 19.06.2026.
3. Вихідні дані до роботи: законодавчі та нормативно-правові акти України, наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених, офіційні статистичні та аналітичні матеріали, а також фінансова звітність ТОВ «ОМЕГА» за 2022–2024 роки.
4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): теоретичні та методичні основи сутності основних засобів торговельно підприємства ; аналіз функціонування ТОВ «ОМЕГА» та оцінка результативності використання основних засобів; напрями підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ОМЕГА»
5. Перелік графічного матеріалу: алгоритм оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства; аналітична оцінка організаційно-економічного стану ТОВ «ОМЕГА» за 2022–2024 роки; обґрунтування заходів підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ОМЕГА»; економічний ефект від запропонованих заходів в умовах ТОВ «ОМЕГА.

6. Дата видачі завдання

«17» березня 2026 року.

7. Консультація по розділах роботи

Розділ	Консультантка	Підпис, дата	
		Завдання видала	Завдання прийняла
Розділ 1	доц. Астаф'єва К. О.	12.04.2026	28.04.2026
Розділ 2	доц. Астаф'єва К. О.	28.04.2026	15.05.2026
Розділ 3	доц. Астаф'єва К. О.	15.05.2026	31.05.2026

Нормоконтроль

(підпис)

Катерина АСТАФ'ЄВА

Календарний план виконання роботи

№	Назва етапу випускної кваліфікаційної роботи	Термін виконання	Примітки
1	Співбесіда зі здобувачем за тематикою роботи, узгодження переліку рекомендованої нормативної, інструктивної, навчальної літератури	17.03.2026	
2	Збір матеріалів до випускної кваліфікаційної роботи	18.03.2026 – 31.03.2026	
3	Групування та аналіз зібраного матеріалу, уточнення завдань кваліфікаційної роботи	01.04.2026 – 11.04.2026	
4	Підготовка I розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	12.04.2026 – 28.04.2026	
5	Підготовка II розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	29.04.2026 – 15.05.2026	
6	Підготовка III розділу кваліфікаційної роботи та подання його керівниці	16.05.2026 – 31.05.2026	
7	Підготовка вступної частини та висновку	01.06.2026 – 04.06.2026	
8	Перевірка роботи керівницею та доопрацювання роботи	05.06.2026 – 09.06.2026	
9	Отримання відгуку керівниці	10.06.2026	
10	Перевірка роботи на унікальність авторського тексту за допомогою Інтернет-Системи Strikeplagiarism.com	20.05.2026 – 09.06.2026	
11	Отримання резолюції завідувача кафедри про допуск до захисту	10.06.2026-15.06.2026	
12	Отримання рецензії	19.06.2026 – 21.06.2026	
13	Захист роботи на засіданні Екзаменаційної комісії	25.06.2026	

Здобувач

(підпис)

Данило НЕСТЕРЕНКО

Наукова керівниця

(підпис)

Катерина АСТАФ'ЄВА

РЕФЕРАТ

на кваліфікаційну роботу за темою
«Оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства та обґрунтування пропозицій щодо її підвищення»

Кваліфікаційна робота: 99 с., 17 табл., 12 рис., 31 формул, 34 джерел, 3 додатки.

Об'єкт дослідження: є процес оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства

Мета роботи: полягає в розробці та обґрунтуванні рекомендацій, щодо оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства.

Предмет дослідження: сукупність теоретичних засад і практичних рекомендацій, щодо оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства

Методи дослідження: системний аналіз та узагальнення, статистичний, аналітичний, графічний та факторного аналізу.

У кваліфікаційній роботі проведено аналіз сучасної літератури з питання економічної сутності основних засобів торговельного підприємства, структури та нормативно-правової бази його використання. Розглянуто основні методичні аспекти з оцінювання використання основних засобів торговельного підприємства.

На прикладі ТОВ «ОМЕГА» здійснено аналіз його виробничо-господарської діяльності та техніко-економічних показників. Розраховано значення показників технічного стану та інтенсивності руху основних засобів і рентабельності. Встановлено зниження придатності транспортних засобів та зниження рентабельності. Запропоновано використання механізму фінансового лізингу для придбання вантажівок JAC N80 модель Cummins ISF3.8S5154 (Euro V) Common Rail, SCR у кількості 10 од. протягом наступних 5 років. Останнє дозволить підвищити: коефіцієнт придатності з 0,507 част.од до 0,702 част.од та коефіцієнт рентабельності основних засобів з 0,110 част.од до 0,127 част.од у п'ятому прогностичному періоді.

У роботі при розрахунках використано програмний продукт Microsoft Office Excel.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ, ЛІЗИНГ, ЕФЕКТИВНІСТЬ,
ПРИДАТНІСТЬ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ І ОЦІНЮВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА .	9
1.1. Теоретичні підходи визначення сутності основних засобів торговельного підприємства	9
1.2. Методичні підходи оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства	16
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ І ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ОМЕГА»	27
2.1. Аналіз показників техніко-економічного стану ТОВ «ОМЕГА» за 2022- 2024 рр.	27
2.2. Характеристика стану основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.	38
РОЗДІЛ 3 ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ОМЕГА».....	51
3.1. Оцінювання ефективності використання основних засобів та виявлення резервів її підвищення ТОВ «ОМЕГА»	51
3.2. Розробка пропозиції щодо підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ОМЕГА».....	61
ВИСНОВКИ.....	74
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	79
ДОДАТКИ.....	84
ДОДАТОК А.....	85
ДОДАТОК Б	86
ДОДАТОК В.....	92

ВСТУП

Актуальність теми. зумовлена тим, що в сучасних умовах посилення конкуренції, цифровізації бізнес-процесів та зростання вимог до ефективності господарської діяльності раціональне використання основних засобів є важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності та фінансової стійкості торговельних підприємств. Ефективне управління основними засобами сприяє підвищенню продуктивності праці, оптимізації витрат, покращенню якості обслуговування споживачів і зростанню прибутковості підприємства. У зв'язку з цим особливої значущості набуває оцінювання ефективності використання основних засобів та розроблення практичних рекомендацій щодо її підвищення, що дозволить забезпечити більш раціональне використання ресурсного потенціалу підприємства та підвищити результативність його діяльності.

Проблеми дослідження ефективності використання основних засобів торговельного підприємства розглянуто у роботах дослідників: Тележенко П.В., Скоробогатова В.В., Селіванова Н.М., Поздняк К.О., Петренко А.Я., Попова В.Д., Неміш Ю.В. та інших. Водночас на багатьох торговельних підприємствах основні засоби використовуються недостатньо ефективно через їх фізичний і моральний знос, нерівномірне завантаження, недостатній рівень оновлення та недосконалість системи управління ними. Це призводить до зниження продуктивності діяльності, зростання витрат і погіршення фінансових результатів підприємства, що обумовлює необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності використання основних засобів.

Мета і задачі дослідження. Мета кваліфікаційної роботи полягає в розробці та обґрунтуванні рекомендацій, щодо оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства.

Відповідно до визначеної мети у кваліфікаційній роботі поставлено та вирішено такі завдання:

- дослідити теоретичні підходи до визначення сутності основних засобів

торговельно підприємства;

- розгляд методичних підходів до оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства;

- проаналізувати фінансово-економічний стан ТОВ «ОМЕГА»;

- кількісно та якісно оцінити стан основних засобів ТОВ «ОМЕГА»;

- запропонувати заходи, щодо підвищення ефективності використання основних засобів.

Об'єктом дослідження є процес оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства

Предметом дослідження є сукупність теоретичних засад і практичних рекомендацій, щодо. оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства

Методи дослідження. Досягнення поставленої мети зумовило застосування таких методів дослідження: абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення та формування висновків), статистико-економічний (аналіз ефективності використання основних засобів торговельного підприємства), монографічний (розроблення методики аналізу аналіз ефективності використання основних засобів торговельного підприємства), тощо.

Інформаційною базою дослідження були: законодавчі та нормативні акти з економічних питань, статистичні дані Держкомстату України, спеціальна література з проблем теорії і практики оцінювання ефективності використання основних засобів, а також статистична, фінансова звітність та оперативні дані суб'єкта господарювання, що досліджувались.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони формують теоретичну базу для дослідження й практичного розв'язання проблеми підвищення ефективності використання основних засобів торговельного підприємства.

За результатами дослідження було опубліковано:

1. Астаф'єва К. О., Ільченко В. О. Нестеренко Д. С. Розрахунок коефіцієнту рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022 – 2024 рр. Сучасна наука

та інновації: тенденції, виклики та прориви : III Міжнародна науково-теоретична конференція, 15 травня 2026 р. Нью-Йорк, США. 2026. С.14-16. URL : <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/15.05.2026>

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи налічує 99 сторінок друкованого тексту, у тому числі: 17 таблиць, 12 рисунків, список використаних джерел із 34 найменувань на 4 сторінках, 3 додатки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ І ОЦІНЮВАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Теоретичні підходи визначення сутності основних засобів торговельного підприємства

Еволюція теоретичного осмислення сутності основних засобів відображає історичний розвиток засобів виробництва та послідовну зміну парадигм економічної думки. Наукове вивчення цієї категорії бере свій початок у працях представників французької бухгалтерської школи, зокрема А. Гільбо та Е. Леоте. Саме вони одними з перших запропонували структурувати активи підприємства, виокремивши в їхньому складі основні засоби, оборотні засоби, засоби дебіторів, витрачені засоби та збитки. Цей крок дозволив відійти від хаотичного сприйняття майна та заклав основу для подальшого функціонального аналізу капіталу [1].

Ще раніше, у період з XVII по XX століття, М. де ла Порт розробив класифікацію рахунків, виділивши окрему групу майнових рахунків (або рахунків власності). Ці рахунки виконували специфічну господарську функцію управління довгостроковими матеріальними ресурсами суб'єкта господарювання, відокремлюючи їх від поточних розрахунків [1].

Наприкінці XIX - на початку XX століття відомий економіст Скоробогатова В.В. розвинув балансову теорію, розділивши активи на дві великі групи: засоби у фазі обігу та засоби у фазі виробництва. Він безпосередньо розмежував їх на три ключові категорії [2]: основні засоби, засоби в обігу, засоби поза обігом.

У сучасній економічній практиці та теорії розуміння сутності цієї категорії базується на глибокій інтеграції національних стандартів та міжнародних стандартів, зокрема МСБО 16 та НП(С)БО 7 [3].

Систематизація теоретичних підходів: майновий, ресурсний, функціональний та обліковий. У сучасній економічній науці спостерігається значний плюралізм думок щодо сутності основних засобів, що зумовлено різними цілями дослідників - від оптимізації оподаткування до стратегічного планування. Аналіз напрацювань провідних вчених дозволяє класифікувати наявні теоретичні підходи за кількома фундаментальними концептуальними напрямками [4, 5, 6].

Цей напрям базується на розумінні основних засобів як матеріалізованої частини майна підприємства, що має речову форму та тривалий період експлуатації. Представники майнового підходу акцентують увагу на статичних характеристиках активів, їхній фізичній наявності, упередженій формі та закріпленні за підприємством на правах власності або господарського відання [6].

Наприклад, І. О. Бланк [4] визначає основні засоби як майно підприємства, що функціонує тривалий проміжок часу в незмінній натуральній формі. Н. Н. Грабова та А. В. Щербина також наголошують, що це матеріальні активи, які функціонують у натуральній формі як у виробничій, так і в невиробничій сферах понад один рік [3].

Ресурсний та капітальний підходи. Ресурсна концепція розглядає основні засоби як економічний ресурс або авансований капітал, залучений для отримання майбутніх економічних вигод. З цієї позиції важливим є не сам факт володіння майном, а його здатність генерувати дохід та виступати матеріальним потенціалом розвитку компанії [7].

Ю. В. Неміш трактує основні засоби як вартісно виражені ресурси, які утримуються з метою використання у процесі виробництва чи постачання [8]. І. П. Фамінський визначає їх як суму капіталу, вкладеного в сукупність матеріально-речових об'єктів і цінностей для впливу на предмети праці. У межах цього підходу активи виступають матеріально-технічною базою формування інвестиційного потенціалу компанії [7].

Функціональний та операційний підходи. У межах функціонального підходу основні засоби розглядаються через їхню безпосередню роль у процесі праці, як засоби праці, що багаторазово використовуються в господарському процесі, не

змінюючи своєї первісної форми, і переносять свою вартість на створений продукт частинами по міру зношення [9].

Й. С. Завадський зазначає, що основні засоби, це засоби праці, які беруть участь у процесі виробництва протягом багатьох циклів, зберігаючи натуральну форму. Потім поступово переносять вартість на продукцію. Аналогічної позиції дотримуються Н. І. Верхоглядова, В. П. Шило та С. Б. Ільїна, вказуючи на тривалу експлуатацію та поступове зношення.

Торговельне підприємство діє як самостійний суб'єкт господарювання з правами юридичної особи. На основі використання майнового комплексу і специфічної організаційної структури здійснює систематичну торговельну (як основну) та іншу господарську діяльність. Для торговельного підприємства характерна єдність трьох взаємопов'язаних структур [10]:

матеріально-речова структура, спільність матеріально-технічної бази, де основні засоби виступають просторово-технологічним ядром;

торгово-технологічна структура, процеси руху товарів, їхнього зберігання, передпродажної підготовки та безпосередньої реалізації;

організаційно-економічна структура, господарська відособленість, юридичні права, фінансова відповідальність, а також єдина система обліку, звітності та аналізу.

Фізичні активи (зокрема, торговельне обладнання, будівлі магазинів, POS-термінали та холодильні системи) поєднують матеріально-речову та торгово-технологічну структури, забезпечуючи матеріальну основу для безперервного процесу обігу товарів.

Функціонування основних засобів у ритейлі та оптовій торгівлі має глибоку галузеву специфіку, що кардинально відрізняє їх від активів промислових чи будівельних підприємств. Оскільки торгівля не створює новий матеріальний продукт, а лише організовує процес обігу товарів, структура її майна підпорядкована вимогам швидкості обороту капіталу.

У структурі балансу торговельних компаній основна частина капіталу акумулюється в оборотних активах (переважно в товарних запасах), тоді як на

необоротні активи припадає значно менша частка порівняно з іншими галузями. Питома вага необоротних активів у загальній сумі майна торговельних підприємств становить лише 17,3%, тоді як у промисловому та інших секторах реальної економіки цей показник досягає в середньому 45,3% [11].

Кількісна оцінка ефективності використання основних засобів здійснюється за допомогою показника фондомісткості, що відображає вартість необоротних активів, яка припадає на одиницю реалізованих товарів. У торгівлі показник фондомісткості становить усього 0,07 грн на одну гривню реалізації, тоді як на інших підприємствах реального сектору цей показник сягає 5,12 грн. Така низька фондомісткість дозволяє торговельним підприємствам суттєво знижувати сукупні витрати обігу завдяки мінімізації амортизаційних відрахувань у структурі витрат, що забезпечує високу гнучкість ціноутворення та підвищує конкурентоспроможність на ринку [12].

Показник фондоозброєності, характеризує рівень технічної оснащеності працівників підприємства основними засобами. У торгівлі показник фондоозброєності є надзвичайно низьким, лише 0,05 млн грн на одного працівника, тоді як у виробничому секторі він становить 2,13 млн грн. Це зумовлено тим, що торговельний процес базується на безпосередній комунікації за схемою «людина - людина». Ефективність діяльності тут більшою мірою залежить від професіоналізму, комунікативних навичок та сервісної культури персоналу, ніж від ступеня механізації чи автоматизації процесів.

Незважаючи на низьку питому вагу у структурі балансу, основні засоби торгівлі безпосередньо формують матеріальну культуру обслуговування. Стан торговельного залу, зручність викладки товарів на стелажах, наявність сучасного холодильного обладнання, працездатність систем кондиціонування та швидкість розрахунків через POS-термінали визначають рівень задоволеності покупців та стимулюють повторні візити. Матеріальна культура торгівлі матеріалізується у поєднанні передових засобів праці, технологій та досвіду персоналу, створюючи цілісну систему сервісу [13].

Для забезпечення ефективного контролю та детального аналізу основні засоби торговельного підприємства групуються за низкою класифікаційних ознак, що відповідають потребам фінансового та управлінського менеджменту [15].

Групування за напрямками господарського використання:

за функціональним призначенням та галузями, основні засоби поділяються на виробничі (наприклад: безпосередньо задіяні у торговельно-технологічному процесі: торговельне обладнання, склади, автотранспорт для доставки товарів) та невиробничі (наприклад: об'єкти соціально-побутового призначення, офісні приміщення керівництва) [15].

за речовим натуральним характером та видами, будівлі, споруди, передавальні пристрої, машини та обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, інвентар;

за характером участі в операційному процесі:

активна частина об'єкти, які безпосередньо впливають на предмети праці або беруть участь у обслуговуванні покупців (холодильники, касові апарати, ваги, транспорт). Питома вага активної частини відображає рівень прогресивності та інноваційності технічної бази підприємства;

пасивна частина об'єкти, які створюють необхідні умови для здійснення торговельної діяльності (будівлі магазинів, складські приміщення, земельні ділянки, інженерні мережі) [16];

за станом використання, діючі (експлуатуються в поточній діяльності), недіючі (знаходяться на тимчасовій консервації або модернізації через призупинення роботи окремих точок), запасні (резервне обладнання, призначене для оперативної заміни об'єктів, що вийшли з ладу);

за ознакою належності та фінансування, власні (сформовані за рахунок статутного капіталу, прибутку підприємства, амортизаційного фонду чи спеціальних фондів) та орендовані (залучені на умовах операційної або фінансової оренди).

Складне технологічне обладнання торговельних підприємств (наприклад, інтегровані комп'ютерно-касові системи або каси самообслуговування) може обліковуватися двома альтернативними способами:

як єдиний об'єкт, увесь комплекс конструктивно об'єднаних предметів розглядається як закінчений багатокomпонентний пристрій, якому присвоюється один інвентарний номер;

як декілька окремих об'єктів, кожна складова частина, що має різний термін корисного використання (наприклад, системний блок, фіскальний реєстратор та монітор), обліковується окремо зі своїм інвентарним номером.

Процес євроінтеграції та вихід вітчизняних торговельних мереж на міжнародні ринки капіталу потребують чіткої ідентифікації розбіжностей між національною системою обліку (НП(С)БО 7). А також міжнародними стандартами (МСБО 16). Хоча обидва стандарти регулюють аналогічний об'єкт, підходи до його оцінки та амортизації суттєво відрізняються.

Порівняльний аналіз стандартів виявляє відмінності у понятійному апараті. Поняття «чиста вартість реалізації необоротного активу» у національній практиці відповідає міжнародному терміну «справедлива вартість». Вітчизняна «група основних засобів» відповідає міжнародному поняттю «клас основних засобів»ю Поняття «первісна вартість» у НП(С)БО 7 відповідає «собівартості» (cost) у МСБО 16.

Крім того, НП(С)БО 7 виділяє «інші необоротні матеріальні активи» в окрему самостійну групу (наприклад, малоцінні необоротні матеріальні активи), тоді як МСБО 16 такого поділу не містить.

Глибокий аналіз економічної природи основних засобів у торгівлі дозволяє вийти за межі суто облікового чи операційного бачення та сформулювати стратегічні закономірності управління цим видом капіталу. Сучасні дослідження пропонують доповнити класичний перелік характеристик основних засобів двома важливими концептуальними ознаками, які мають критичне значення для прийняття стратегічних рішень топ-менеджментом.

Основні засоби формуються на тривалий період (від кількох років до десятиліть) і є найменш ліквідною складовою майна підприємства. Швидке вилучення капіталу з основних засобів у сфері торгівлі є практично неможливим без колосальних дисконтів. Багато об'єктів (наприклад, спеціалізовані будівлі супермаркетів, холодильні склади, вбудоване торговельне устаткування) не можуть бути оперативно реалізовані на вторинному ринку як самостійні одиниці. Їхня ринкова вартість часто може бути повністю відновлена лише у складі цілісного майнового комплексу як діючого бізнесу.

Це породжує суттєві стратегічні ризики:

ризик заморожування капіталу, помилки під час проектування чи локації торговельних точок ведуть до тривалої імобілізації фінансових ресурсів;

екологічна та технологічна вразливість, будівельні конструкції та застаріле обладнання вимагають значних підтримуючих витрат, навіть якщо об'єкт приносить збитки.

Оскільки термін корисного використання більшості об'єктів основних засобів у торгівлі становить від 3 до 20 років, рішення щодо їхнього придбання, модернізації чи заміни автоматично переходять у площину стратегічного менеджменту. Оперативне управління не здатне швидко нівелювати наслідки неефективно сформованої матеріально-технічної бази. Портфель основних засобів торговельного підприємства повинен корелювати із загальною стратегією його розвитку (наприклад, експансія, диджиталізація, перехід на мультимедійність).

Сучасна парадигма стратегічного менеджменту в ритейлі передбачає поступовий перехід до концепції «asset-light» (полегшених активів). З метою мінімізації капіталомісткості та підвищення мобільності бізнесу торговельні мережі все частіше відмовляються від права власності на комерційну нерухомість (пасивну частину основних засобів) на користь довгострокової операційної оренди. Це дозволяє зосередити фінансові ресурси на формуванні активної частини активів - впровадженні передових ІТ-рішень, систем штучного інтелекту для аналізу споживчого попиту, оптимізації логістичних ланцюгів та автоматизації

торговельних процесів, що безпосередньо генерують високий рівень рентабельності капіталу.

Виходячи з вище наведеного наступним кроком розкриття тематики кваліфікаційної роботи є розгляд методичних підходів ефективності використання основних засобів торговельного підприємства.

1.2. Методичні підходи оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства

Основні засоби торговельного підприємства є важливим стратегічним ресурсом, що формує його операційний потенціал та довгострокову конкурентоспроможність на ринку. Їх стан і ефективність використання безпосередньо впливають на фінансові результати, рівень обслуговування клієнтів і ринкову позицію підприємства.

Як складова необоротних активів, основні засоби потребують комплексного аналізу, який охоплює оцінювання їх структури, динаміки, технічного стану та ефективності використання у торговельному процесі. Застосування порівняльного, трендового та факторного аналізу дозволяє виявити зміни у вартості основних засобів і визначити вплив різних чинників на результативність їх використання.

Систематичний аналіз дає можливість оцінити рівень забезпеченості торговельної діяльності матеріально-технічною базою, а також виявити ризики, пов'язані зі зношенням обладнання, застарілістю торговельної інфраструктури та неефективним використанням ресурсів. На основі таких оцінок формуються управлінські рішення щодо оновлення, модернізації або заміни основних засобів, що сприяє підвищенню ефективності торговельної діяльності та якості обслуговування споживачів.

Розглянемо алгоритм оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства (рис. 1.1)

Рисунок 1.1 - Алгоритм оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства

Оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства здійснюється за послідовним алгоритмом, який передбачає визначення мети та завдань аналізу, формування інформаційної бази на основі

фінансової та управлінської звітності, а також дослідження складу, структури та динаміки основних засобів.

Далі проводиться оцінка їх технічного стану шляхом визначення рівня зносу та придатності, після чого розраховуються ключові показники ефективності, зокрема фондоддача, фондомісткість і рентабельність. Наступним етапом є факторний аналіз впливу обсягу товарообороту, структури активів і рівня їх використання на результати діяльності, а також порівняння отриманих показників у динаміці та з галузевими орієнтирами.

На основі проведеного аналізу виявляються резерви підвищення ефективності використання основних засобів, після чого формуються управлінські рішення щодо їх модернізації, оновлення або оптимізації, а завершальним етапом є організація системи моніторингу та контролю за результатами впроваджених заходів.

Оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства пропонуємо почати з характеристики технічного стану, а також інтенсивності руху основних засобів [19].

Коефіцієнт оновлення основних засобів торговельного підприємства розраховується за формулою 1.1. Окреслений коефіцієнт можна визначити загалом за всіма основними засобами, а можна за окремою їх групою.

$$K_{\text{OH}} = \frac{B_{\text{ВВ}}}{\text{ПВ}_{\text{к.р.}}} \quad (1.1)$$

де K_{OH} - коефіцієнт оновлення основних засобів, част.од

$B_{\text{ВВ}}$ - вартість введених основних засобів у звітному р., тис грн

$\text{ПВ}_{\text{к.р}}$ - вартість основних засобів на кінець року, тис. грн.

Коефіцієнт вибуття основних засобів торговельного підприємства

$$K_{\text{Вив}} = \frac{B_{\text{Вив}}}{\text{ПВ}_{\text{п.р.}}} \quad (1.2)$$

де $K_{\text{вив}}$ - коефіцієнт вибуття основних засобів, част.д

$V_{\text{вив}}$ - вартість виведених основних засобів, тис. грн

$ПВ_{\text{п.р.}}$ - вартість основних засобів на початок року.

Приріст основних засобів визначається за формулою:

$$K_{\text{прир}} = \frac{V_{\text{вв}} - V_{\text{вив}}}{ПВ_{\text{п.р.}}} \quad (1.3)$$

де $K_{\text{прир}}$ - коефіцієнт приросту основних засобів

Коефіцієнт зносу основних засобів визначається за формулою:

$$K_z = \frac{A}{ПВ} \quad (1.4)$$

де K_z - коефіцієнт зносу основних засобів, част.од

A - сума накопиченої амортизації (зносу), тис. грн

$ПВ$ - первісна вартість основних засобів, тис. грн

Коефіцієнт придатності основних засобів :

$$K_{\text{прид}} = \frac{3B}{ПВ} \quad (1.5)$$

де $K_{\text{прид}}$ - коефіцієнт придатності основних засобів, част.од

Зважаючи на те, що завданням кваліфікаційної роботи є детальний аналіз основних засобів торговельного підприємства пропонуємо виконувати оцінювання за групами. А саме дослідити зміну коефіцієнтів (форм. 1.1-1.5) групами: обладнання, ремонт орендованої нерухомості, активи у форматі прав користування, прилади та інвентар, транспортні засоби та незавершене будівництво. Приклад коефіцієнтів технічного стану за групою основних засобів «обладнання» наведено у табл. 1.1. За іншими групами розраховуються аналогічні показники.

Таблиця 1.1 - Коефіцієнти оцінювання технічного стану та інтенсивності руху груп основних засобів торговельного підприємства

Показник	Позначка
Коефіцієнт оновлення ОЗ, част. од.	$K_{\text{онОБ}}$

Показник	Позначка
Коефіцієнт вибуття ОЗ, част.од	К _{вив} ОБ
Коефіцієнт приросту ОЗ, част.од	К _{прир} ОБ
Коефіцієнт зносу ОЗ, част.од	К _з ОБ
Коефіцієнт придатності ОЗ, част.од	К _{прид} ОБ

Оцінювання ефективності використання торговельної площі є важливою складовою загального аналізу ефективності використання основних засобів торговельного підприємства, оскільки саме площа виступає ключовим ресурсом, що безпосередньо забезпечує процес реалізації товарів і формування доходу.

Раціональне використання торговельної площі впливає на обсяг товарообороту, рівень обслуговування покупців та продуктивність торговельного персоналу. Аналіз таких показників, як товарооборот на 1 м² площі, дохідність площі та рівень її завантаження, дозволяє оцінити ефективність просторової організації торговельного процесу.

Виявлення неефективно використовуваних зон, надлишкових або недостатньо завантажених площ створює можливості для оптимізації планування торговельного залу, покращення мерчандайзингу та підвищення прибутковості. Таким чином, ефективне управління торговельною площею сприяє більш раціональному використанню основних засобів і підвищенню загальної результативності діяльності торговельного підприємства.

Виходячи із специфіки торговельної діяльності важливим є оцінювання ефективності використання торговельної площі. Для цього пропонуємо визначати коефіцієнт [21]:

$$\Phi_{\text{площа}} = \frac{\text{ТО}}{\text{ТП}} \quad (1.6)$$

де $\Phi_{\text{площа}}$ - віддача використання торговельної площі, тис грн на 1 м² торгової площі;

ТО - товарооборот, тис. грн.

ТП - торговельна площа, м²

Оцінювання коефіцієнта фондovіддачі, розрахованого через товарооборот, є ключовим елементом аналізу ефективності використання основних засобів торговельного підприємства, оскільки він відображає обсяг реалізації, що припадає на одиницю вартості основних засобів.

Цей показник дозволяє визначити, наскільки результативно підприємство використовує свою матеріально-технічну базу для формування товарообороту. Зростання фондovіддачі свідчить про підвищення ефективності використання торговельного обладнання, площ та інших активів, тоді як її зниження може вказувати на наявність надлишкових або недостатньо завантажених ресурсів.

Аналіз цього коефіцієнта у динаміці та в порівнянні з плановими або галузевими значеннями дає змогу виявити резерви підвищення ефективності, обґрунтувати управлінські рішення щодо модернізації чи оптимізації складу основних засобів, а також забезпечити зростання товарообороту без пропорційного збільшення ресурсної бази підприємства.

Наступним показником розглянемо показник фондovіддачі, як показник ефективності використання основних засобів [20]. Кажучи про торговельну діяльність маємо розрахунок фондovіддачі на основі показника товарообороту

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{\text{ТО}}{\text{ОЗ}_{\text{сер}}} \quad (1.7)$$

де $\Phi_{\text{в}}$ - фондovіддача, грн на грн

ТО - товарооборот підприємства, тис грн

ОЗ_{сер} - середньорічна вартість основних засобів, тис. грн

Наступним показником розглянемо фондомісткість, як зворотній показник до фондovіддачі.

$$\Phi_{\text{м}} = \frac{1}{\Phi_{\text{в}}} \quad (1.8)$$

де $\Phi_{\text{м}}$ - коефіцієнт фондомісткості, грн на грн

Вище перелічені показники відносяться до групи коефіцієнтів, що характеризують віддачі основних засобів (табл. 1.2).

Таблиця 1.2 - Коефіцієнти віддачі основних засобів торговельного підприємства

Показник	Позначка
Коефіцієнт віддачі використання торговельної площі, тис грн на 1 м ² торгової площі;	$\Phi_{\text{площа}}$
Фондовіддача	$\Phi_{\text{в}}$
Коефіцієнт фондомісткості	$\Phi_{\text{м}}$

Наступним кроком розглянемо показник рентабельності основних засобів торговельного підприємства, почнемо з коефіцієнту рентабельності основних засобів (форм. 1.8).

$$\text{ReT}_{\text{оз}} = \frac{\text{ЧФР}}{\text{ОЗ}_{\text{сер}}} \quad (1.9)$$

де $\text{ReT}_{\text{оз}}$ - коефіцієнт рентабельності основних засобів, част.од

ЧФР - чистий фінансовий результат, тис. грн.

В свою чергу показник чистого фінансового результату можна представити у вигляді формули 1.9 [19]:

$$\text{ЧФР} = \text{ЧФР}_{\text{доО}} \times \left(1 - \frac{C_{\text{пп}}}{100}\right) = \text{ЧФР}_{\text{доО}} \times K_{\text{чп}} \quad (1.10)$$

де $\text{ЧФР}_{\text{доО}}$ - чистий фінансовий результат до оподаткування, тис грн

$C_{\text{пп}}$ - ставка податку на прибуток, %

$K_{\text{чп}}$ - коефіцієнт утримання чистого прибутку, част.од

Наступним кроком для розширеного представлення коефіцієнту рентабельності основних засобів торговельного підприємств пропонуємо розписати чистий фінансовий результат до оподаткування:

$$\text{ЧФР}_{\text{доО}} = \text{ЧФРОД} - \text{Дф.і.д} - \text{Вф.і.д.} \quad (1.11)$$

де $\text{ЧФР}_{\text{доО}}$ - чистий фінансовий результат до оподаткування, тис грн

ЧФРОД- чистий фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн

Дф.і.д. - доходи фінансової та іншої діяльності, тис грн

Вф.і.д. - витрати фінансової та іншої діяльності, тис. грн,

Переходимо до модифікації формули коефіцієнту рентабельності основних засобів за умови врахування (форм. 1.10):

$$ReT_{O3} = \frac{(ЧФРОД - Дф.і.д. - Вф.і.д.)}{O3_{сер}} \times K_{чп} \quad (1.12)$$

Наступним кроком можна продовжити модифікацію формули рентабельності основних засобів, для цього розпишемо чистий фінансовий результат від операційної діяльності:

$$ReT_{O3} = \left(\frac{ВП}{O3_{сер}} + \frac{I_{од}}{O3_{сер}} - \frac{AB + B3 + I_{ов}}{O3_{сер}} + \frac{Дф.і.д.}{O3_{сер}} - \frac{Вф.і.д.}{O3_{сер}} \right) \times K_{чп} \quad (1.13)$$

де ВП - валовий прибуток, тис грн

I_{од} - інші операційні доходи, тис грн

AB - адміністративні витрати, тис грн

B3 - витрати на збут, тис грн

I_{ов} - інші операційні витрати, тис грн

Виходячи з формули 1.12 можна дослідити рентабельність основних засобів в різних проявах. Розглянемо окреслене більш детально:

Коефіцієнт валової рентабельності основних засобів (КВР_{оз}) визначається по формулі 1.13.

$$KBP_{O3} = \frac{ВП}{O3_{сер}} \quad (1.14)$$

Окреслений коефіцієнт демонструє частину валового прибутку торговельного підприємства, яка припадає на середньорічну вартість основних

засобів. Таким чином коефіцієнт характеризує ефективність використання основних засобів для отримання валового прибутку.

Наступним є коефіцієнт фондівдачі іншого операційного доходу ($\Phi_{\text{в.Іо.д.}}$):

$$\Phi_{\text{в.Іо.д.}} = \frac{\text{Іо.д.}}{\text{ОЗ}_{\text{сеп}}} \quad (1.15)$$

Наведений коефіцієнт (форм. 1.14) характеризує ефективність використання основних засобів для отримання інших операційних доходів.

Коефіцієнт, який характеризує скільки операційних витрат припадає на основні засоби (КОВоз) визначається за формулою:

$$\text{КОВоз} = \frac{\text{АВ} + 3\text{В} + \text{Іо.в.}}{\text{ОЗ}_{\text{сеп}}} \quad (1.16)$$

Наступним є коефіцієнт фондівдачі доходів фінансової та іншої діяльності ($\Phi_{\text{в.Дф.і.д.}}$). Останній показує ефективність використання основних засобів для отримання фінансових та інших доходів.

$$\Phi_{\text{в.Дф.і.д.}} = \frac{\text{Дф.і.д.}}{\text{ОЗ}_{\text{сеп}}} \quad (1.17)$$

Наступним показником є коефіцієнт, який характеризує обсяг вартості основних засобів необхідних для покриття однієї гривні фінансових і інших витрат (КВф.і.д.оз):

$$\text{КВф.і.д.оз} = \frac{\text{Вф.і.д.}}{\text{ОЗ}_{\text{сеп}}} \quad (1.18)$$

Таким чином було розглянуто похідні показники рентабельності основних засобів. Загалом показники (форм. 1.13-1.17) надають можливість визначити

інтегральний коефіцієнт рентабельності основних засобів торговельного підприємства:

$$PeT_{03} = (KB_{P03} + \Phi B_{Io.d} - KO_{B03} + \Phi B_{Dф.i.d} - KB_{ф.i.d.03}) \times K_{чп} \quad (1.19)$$

Використовуючи формулу 1.12 та 1.18 можна провести факторний аналіз показника рентабельності основних засобів.

Таблиця 1.3 - Коефіцієнти рентабельності основних засобів торговельного підприємства

Показник	Позначка
Коефіцієнт рентабельності основних засобів, який складається з коефіцієнтів	PeT ₀₃
Коефіцієнт валової рентабельності основних засобів	KB _{P03}
Коефіцієнт фондівддачі іншого операційного доходу	ΦB _{Io.d.}
Коефіцієнт, який характеризує скільки операційних витрат припадає на основні засоби	KO _{B03}
коефіцієнт фондівддачі доходів фінансової та іншої діяльності	ΦB _{Dф.i.d}
Коефіцієнт, який характеризує обсяг вартості основних засобів необхідних для покриття однієї гривні фінансових і інших витрат	KB _{ф.i.d.03}

Отже підводячи підсумок розробленого методичного підходу до оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства можна зробити наступні висновки. А саме комплексна методика повинна охоплювати оцінювання руху та інтенсивності використання основних засобів за їх групами. Таким детальний аналіз дозволить зробити висновок про стан груп основних засобів на виявити тенденції до оновлення або їх вибуття.

Аналіз ефективності використання основних засобів доцільно проводити за допомогою показників: ефективності використання торговельної площі (віддача торговельної площі; фондівддачі (фондомісткості) та рентабельності основних засобів.

Разом з тим класичний показник рентабельності основних засобів доцільно представити у розгорнутому вигляді, через коефіцієнти : валової рентабельності основних засобів, фондівддачі іншого операційного доходу, операційних витрат

на основні засоби, фондівдачі доходів фінансової та іншої діяльності та фондівдачі витрат фінансової та іншої діяльності. Наступним кроком пропонуємо використати розроблений методичний підхід та проаналізувати ефективність використання основних засобів на прикладі ТОВ «ОМЕГА».

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ТЕХНІКО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ І ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ОМЕГА»

2.1. Аналіз показників техніко-економічного стану ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОМЕГА» (код ЄДРПОУ 30982361) зареєстроване 12 червня 2000 року та внесене до Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань за № 1 224 120 0000 007063.

Товариство створене та здійснює свою діяльність відповідно до положень Господарського кодексу України № 436-IV від 16.01.2003 р., Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» № 2275-VIII від 06.02.2018 р., а також інших чинних нормативно-правових актів України з метою отримання прибутку. ТОВ «ОМЕГА» це мережа супермаркетів під назвою «VARUS», що у 2024 р. складається з 120 об'єктів, нараховує 35 тис. найменувань товарів та має загальну торговельну площу 102 тис. м².

Мережа супермаркетів VARUS була започаткована у 2003 р. з відкриття першого магазину в м. Дніпропетровськ. Із 2006 р. підприємство реалізує стратегію формування національної роздрібної мережі європейського рівня з уніфікованою брендовою концепцією.

У подальшому розвиток супроводжувався впровадженням власних торгових марок у різних цінових сегментах (зокрема, економ- та середньому), розширенням географії присутності (вихід на ринок м. Київ у 2014 р.), а також підвищенням ринкових позицій, що підтверджується входженням до ТОП-10 роздрібних мереж України за обсягом товарообігу у 2013 р.

У 2015-2017 рр відбулося подальше розширення асортиментної політики, запуск нових власних торгових марок і програм лояльності, а також отримання галузевих відзнак. Компанія неодноразово визнавалася однією з кращих регіональних мереж супермаркетів та увійшла до рейтингу найбільших компаній України.

У 2020-2021 рр підприємство активізувало інноваційні та HR-напрями діяльності, впровадило цифрові рішення та отримало національні нагороди за розвиток власних торгових марок (private label) і HR-бренду. Співпраця з банківськими установами дозволила розширити спектр фінансових сервісів для споживачів.

Станом на кінець 2024 року мережа налічувала 120 торгові об'єкти у 25 регіонах України, при цьому частина магазинів перебувала у стані консервації. Форматна структура мережі є диверсифікованою та включає як великі супермаркети, так і малі торгові точки формату «to go», орієнтовані на швидке обслуговування споживачів у зонах із високим пішохідним трафіком.

Наступним кроком переходимо до проведення аналізу показників техніко-економічного стану. Розрахунок коефіцієнтів проведено за період 2022-2024 рр., останні приведені у табл. 2.1. Треба зазначити, що опираючись на тему дослідження, предметом якої є основні засоби, показники ефективності використання основних засобів будуть детально розкриті у наступному параграфі.

Характеристику показників техніко-економічного стану необхідно починати з характеристики обсягу реалізації товарів. Останній у фінансовій звітності ТОВ «ОМЕГА» представлений показником виручки від реалізації товарів. Остання розподілена на виручку від роздрібного продажу товарів, а також гуртових продажів товарів. Загалом структура виручки від реалізації товарів ТОВ «ОМЕГА» наведена на рис. 2.1

Отже у 2022 р. загальний обсяг виручки від реалізації товарів становить 14578554 тис. грн. при чому 99,421% припадає на виручку, що отримана від роздрібного продажу та 0,579 від гуртового.

Таблиця 2.1- Аналіз техніко-економічних показників ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024рр.

Показники	2022	2023	2024	Відхилення					
				Абсолютне (+/-)			Відносне(%)		
				2023-2022	2024-2023	2024-2022	2023/2022	2024/2023	2024/2022
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн	2 763 031	2 504 291	2 680 031	-258740,00	175 740	-83 000	-9,36	7,02	-3,00
Загальна торговельна площа, тис. кв. м.	106,906	101,580	120,000	-5,33	18	13	-4,98	18,13	12,25
Виручка від реалізації товарів, тис грн	14 578 554	17 514 375	20 023 583	2935821,00	2 509 208	5 445 029	20,14	14,33	37,35
Виручка від роздрібного продажу товарів, тис грн	14 494 089	17 411 382	19 972 879	2917293,00	2 561 497	5 478 790	20,13	14,71	37,80
Виручка від гуртових продажів, тис грн	84 465	102 993	50 704	18528,00	-52 289	-33 761	21,94	-50,77	-39,97
Собівартість реалізованих товарів, тис. грн	11 972 600	14 581 189	16 182 634	2608589,00	1 601 445	4 210 034	21,79	10,98	35,16
Валовий прибуток, тис. грн	2 605 954	2 933 186	3 840 949	327232,00	907 763	1 234 995	12,56	30,95	47,39
Прибуток від операційної діяльності, тис грн	417 356	497 190	391 324	79834,00	-105 866	-26 032	19,13	-21,29	-6,24
Рентабельність продажів, %	17,979	16,846	19,231	-1,13	2,38	1,25	x	x	x
Фондовіддача, грн га грн	5,276	6,994	7,471	1,72	0,48	2,2	32,55	6,83	41,60
Фондомісткість, грн на грн	0,190	0,143	0,134	-0,05	-0,01	-0,06	-24,56	-6,39	-29,38
Фондоозброєність, грн на грн	384,235	397,380	357,195	13,15	-40,19	-27	3,42	-10,11	-7,04
Чистий фінансовий результат, тис. грн	-32072	142444	30073	174516,00	-112 371,00	62 145	x	-78,89	
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	7 191	6 302	7 503	-889,00	1 201	312	-12,36	19,06	4,34
Продуктивність продажів, тис грн на особу	2027,33	2779,18	2668,74	751,84	-110	641	37,09	-3,97	31,64
Середньорічна вартість активів, тис грн	6643221,00	6449401,00	6132811,00	-193820,00	-316 590	-510 410	-2,92	-4,91	-7,68
Рентабельність активів, %	x	2,21	0,49	x	-2	x	x	x	x

Рисунок 2.1 - Структура виручки від реалізації товарів ТОВ «ОМЕГА»

У наступному 2023 р. маємо зростання виручки від реалізації товарів з 14578554 тис. грн у 2022 р. до 17514375 тис. грн у 2023 р., тобто темп росту становить 20,14% (табл. 2.1). Таке зростання є позитивним явищем та свідчить про нарощування обсягів продажу у грошовому виразі. Разом з тим у 2023 р. маємо зростання рівня інфляції в Україні, тому зростання виручки може свідчити про зростання цін, а не про зростання обсягу продажів. У структурі виручки від реалізації деяких змін не відбулось.

За результатами 2024 р. маємо продовження тенденції зростання виручки від реалізації товарів і остання зростає до 20023583 тис. грн або на 14,33% відносно 2023 р. Якщо розглянути зростання детальніше, то можна зазначити, що у 2024 р. маємо зниження обсягів гуртового продажу з 102993 тис. грн до 50704 тис. грн (тобто зниження становить 50,77% відносно 2023 р.). Загалом за 2022-2024 рр. маємо зростання виручки від реалізації товарів з 14578334 тис грн до 20023583 тис. грн, тобто зростання становить 37,35%. Зростання зосереджено на показнику виручки від роздрібного продажу товарів (+37,8%) і разом з тим маємо зниження гуртового продажу на 39,37%. Отже, загальна динаміка виручки є позитивною та зумовлена насамперед зростанням роздрібних продажів, тоді як гуртовий сегмент поступово втрачає свою частку у структурі доходів підприємства.

Наступним кроком переходимо до характеристики показника собівартості реалізованих товарів. Обсяг останньої та динаміка приведена у табл. 2.1. Отже встановлено, що у 2022 р. собівартість реалізованої продукції склала 11972600 тис. грн. Наступний період приніс зростання собівартості на 21,79% у 2023 р. та на 10,98% у 2024 р. Загалом протягом аналізованого періоду маємо зростання собівартості реалізованих товарів на 35,16%. На рис. 2.2 наведено порівняння темпів росту виручки від реалізації товарів та собівартості реалізованих товарів.

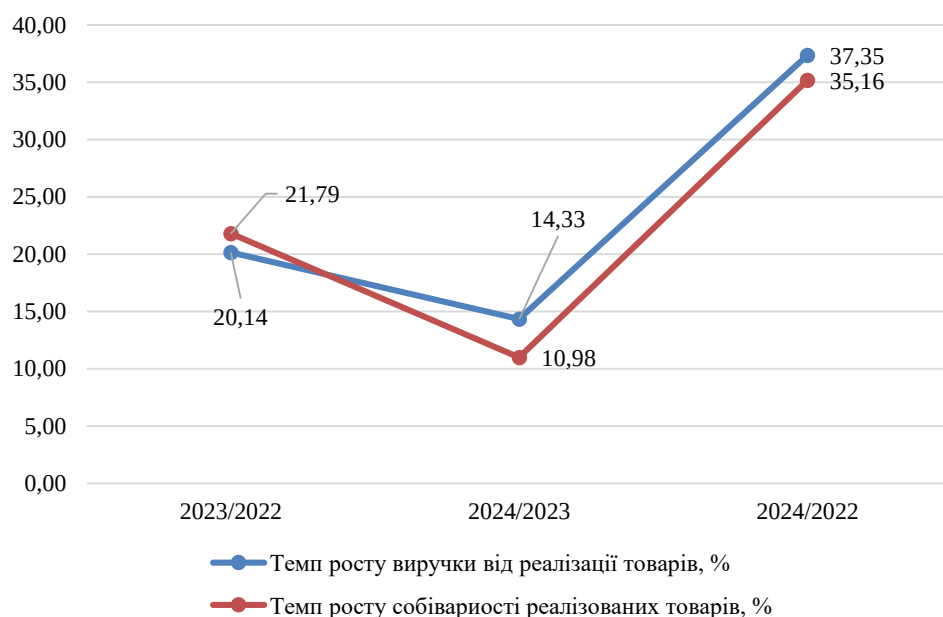

Рисунок 2.2 - Темпи росту виручки від реалізації товарів та собівартості реалізованих товарів ТОВ «ОМЕГА»

Отже орієнтуючись на рис. 2.2 маємо, що у 2022 р. темп росту собівартості випереджав темп росту виручки від реалізації. Окреслене є негативною динамікою та в результатів мала свій прояв у збитковості підприємства у 2022 р. (табл. 2.1). У наступні періоди маємо те, що чистий дохід від реалізації зростає швидше ніж собівартість і ТОВ «ОМЕГА» було прибутковим.

Наступним кроком розглянемо зміну показника валового прибутку. Останній наведено у табл. 2.1. Отже на початок аналізованого періоду маємо обсяг валового прибутку 2605954 тис. грн, що забезпечило рентабельність продажу 17,97%. У

наступному 2023 р. маємо зростання валового прибутку до 2933186 тис. грн або на 12,56%. За результатами роботи у 2024 р. маємо зростання валового прибутку на 907763 тис. грн або на 30,95% відносно 2023 р. Загалом протягом 2022-2024 рр. маємо зростання валового прибутку на 1234995 тис. грн або на 47,3%.

На рис. 2.3 наведено порівняння темпу росту валового прибутку ТОВ «ОМЕГА» та абсолютне відхилення за показником рентабельності продажу.

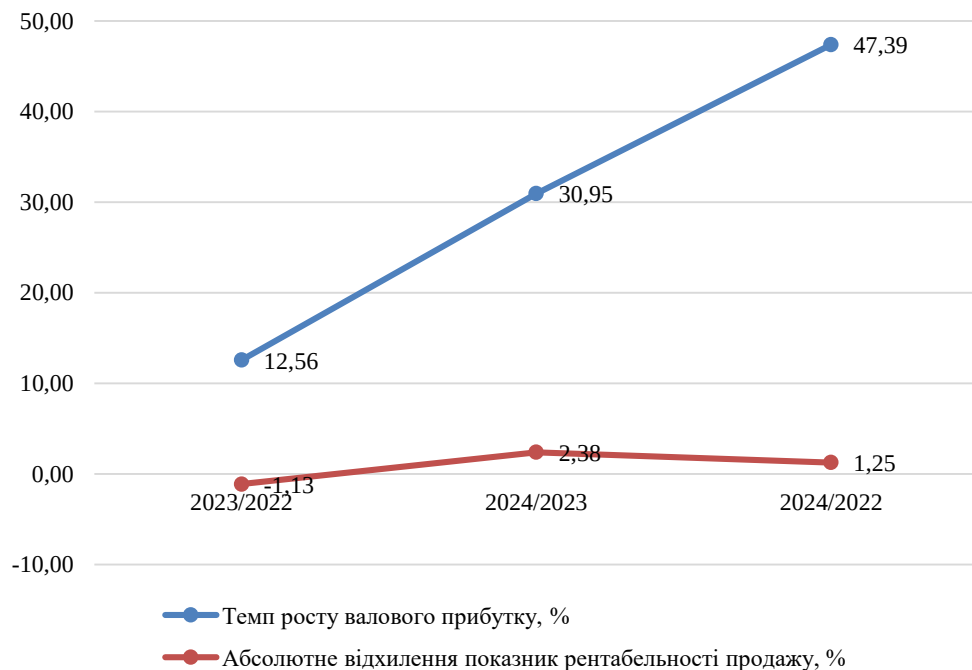

Рисунок 2.3 - Темпи росту валового прибутку та рентабельності продажу
ТОВ «ОМЕГА»

Отже встановлено, що у 2023 р. маємо зниження показника рентабельності відносно 2022 р. на 1,13%., що є наслідком перевищення темпу росту собівартості над темпом росту виручки від реалізації. В свою чергу валовий прибуток зростає лише на 12,56% у порівнянні до зростання собівартості на 21,79% (рис. 2.2).

За результатами роботи у 2024 р. маємо зростання показники валового прибутку на 30,95% та рентабельності продажу на 2,38%. Окреслене є позитивним явищем та вказує на ефективність діяльності ТОВ «ОМЕГА». Загалом протягом 2022-2024 рр. зростання валового прибутку становить 47,39% та рентабельності продажу 1,25%, що є недостатній на думку авторів аналізу.

Виходячи із зміни валового прибутку маємо зміну прибутку від операційної діяльності. Останній у 2022 р. складав 417375 тис. грн., у наступному 2023 р. маємо зростання операційного прибутку на 79834 тис. грн (на 19,13%) відносно попереднього періоду. Разом з тим у 2024 р. маємо зворотню динаміку, а саме показник операційного прибутку скорочується на 21,29% відносно попереднього періоду.

Причиною такого значеного скорочення є зростання операційних витрат. Для розгляду окресленої гіпотези було сформовано аналітичну табл. 2.2, де приведені операційні витрати.

Таблиця 2.2 - Операційні витрати ТОВ «ОМЕГА»

Показник	2022	2023	2024	2022/2023	2024/2023	2024/2022
Валовий прибуток, тис. грн	2 605 954	2 933 186	3 840 949	12,557	30,948	47,391
Інші операційні доходу, тис грн	107712	89716	85351	-16,708	-4,865	-20,760
Витрати на збут, тис грн	1931123	2069900	3025176	7,186	46,151	56,654
Адміністративні витрати, тис грн	286581	418374	456222	45,988	9,046	59,195
Інші операційні витрати, тис . грн	53381	40291	55996	-24,522	38,979	4,899
Доходи (збиток) від знецінення дебіторської заборгованості , тис грн	25225	2853	2418	-88,690	-15,247	-90,414
Прибуток від операційної діяльності, тис грн	417 356	497 190	391 324	19,129	-21,293	-6,237

Отже у табл. 2.2 наведено величина операційних витрат ТОВ «ОМЕГА». Валовий прибуток має стійку позитивну динаміку, у 2023 р. він зріс на 12,56%, а у 2024 р. - ще на 30,95%, досягнувши 3840949 тис. грн. Загальне зростання за період становить 47,39%, що свідчить про розширення обсягів діяльності та підвищення доходності операцій.

Водночас інші операційні доходи демонструють тенденцію до скорочення: у 2023 р. на 16,71%, у 2024 р. ще на 4,87%, що в сукупності становить зниження на 20,76% порівняно з 2022 р. Суттєве зростання спостерігається за витратами на збут на 7,19% у 2023 р. та на 46,15% у 2024 р., що в підсумку становить приріст 56,65%. Аналогічно адміністративні витрати значно зросли у 2023 р. (+45,99%) і продовжили зростати у 2024 р. (+9,05%), що свідчить про підвищення витрат на управління та обслуговування діяльності.

Інші операційні витрати мають нестабільну динаміку: їх зниження у 2023 р. (-24,52%) змінилося зростанням у 2024 р. (+38,98%), хоча загалом вони залишаються близькими до рівня 2022 р.. Доходи від знецінення дебіторської заборгованості суттєво скоротилися протягом усього періоду, що може свідчити про зменшення обсягів відновлених сум або зміну політики обліку. У результаті прибуток від операційної діяльності зріс у 2023 р. на 19,13%, однак у 2024 р. знизився на 21,29%, що призвело до загального скорочення на 6,24% порівняно з 2022 р.

Отже, попри зростання валового прибутку, випереджаюче збільшення витрат, особливо на збут і адміністративну діяльність, негативно вплинуло на кінцевий фінансовий результат, що свідчить про необхідність посилення контролю за витратами.

Наступним кроком виконаємо аналізу показник ефективності використання трудових ресурсів, для цього розрахуємо показник продуктивності праці та надамо оцінку чисельності працівників ТОВ «ОМЕГА».

У початковий період воєнних дій діяльність ТОВ «ОМЕГА» супроводжувалася значними кадровими труднощами, що проявлялося у різкому скороченні чисельності працівників, зокрема у місті Київ, де на робочі місця виходила лише незначна частина персоналу. З метою забезпечення безперервності роботи підприємство організувало транспорт для менеджерів та адаптувало графіки роботи відповідно до безпекових умов, зокрема з урахуванням комендантської години. Надалі ситуація стабілізувалася, однак дефіцит робочої

сили залишався актуальним унаслідок евакуації населення, мобілізації та участі працівників у захисті країни.

Для подолання кадрового дефіциту компанія залучала співробітників офісних підрозділів до роботи у супермаркетах, а також використовувала допомогу волонтерів. Особливо гострою залишалася проблема нестачі водіїв, що зумовило активізацію роботи служб логістики та підбору персоналу. Водночас підприємство зберігає гендерний баланс із переважанням жінок у структурі персоналу та забезпечує можливості кар'єрного зростання, про що свідчить значна частка внутрішнього закриття вакансій.

Компанія реалізує комплексну кадрову політику, спрямовану на підвищення мотивації та лояльності працівників, зокрема через систему преміювання, співпрацю з освітніми закладами та залучення студентів до практики і подальшого працевлаштування. Оцінювання рівня задоволеності персоналу здійснюється за допомогою інструменту eNPS, що дозволяє регулярно відстежувати зміни у ставленні працівників до компанії та приймати відповідні управлінські рішення.

Особлива увага приділяється управлінню плинністю кадрів, включаючи аналіз різних її видів, проведення exit-інтерв'ю та розробку прогнозних моделей звільнень, що дає змогу своєчасно впроваджувати заходи щодо утримання персоналу. Паралельно функціонує розгалужена система навчання і розвитку, яка включає як внутрішні, так і зовнішні освітні програми, що сприяє підвищенню кваліфікації працівників і розвитку компанії загалом. У табл. 2.1 наведено динаміку чисельності працівників та розраховані значення продуктивності праці.

Отже, відповідно до табл. 2.1 середньооблікова чисельність працівників у 2023 р. зменшилася з 7191 до 6302 осіб, що може бути пов'язано з впливом зовнішніх факторів, зокрема воєнних умов. Водночас у 2024 р. спостерігається відновлення та зростання чисельності до 7503 осіб, що свідчить про стабілізацію діяльності підприємства та розширення кадрового потенціалу.

Продуктивність продажів на одного працівника має позитивну динаміку у 2023 р. зростання з 2027,33 до 2779,18 тис. грн на особу, що вказує на підвищення

ефективності використання трудових ресурсів. У 2024 р. показник дещо знижується до 2668,74 тис. грн на особу, однак залишається вищим, ніж у 2022 р..

На останньому етапі оцінювання показників техніко-економічного стану необхідним є аналіз обсягу та динаміки показника чистого фінансового результату. Останній наведений на рис. 2.4.

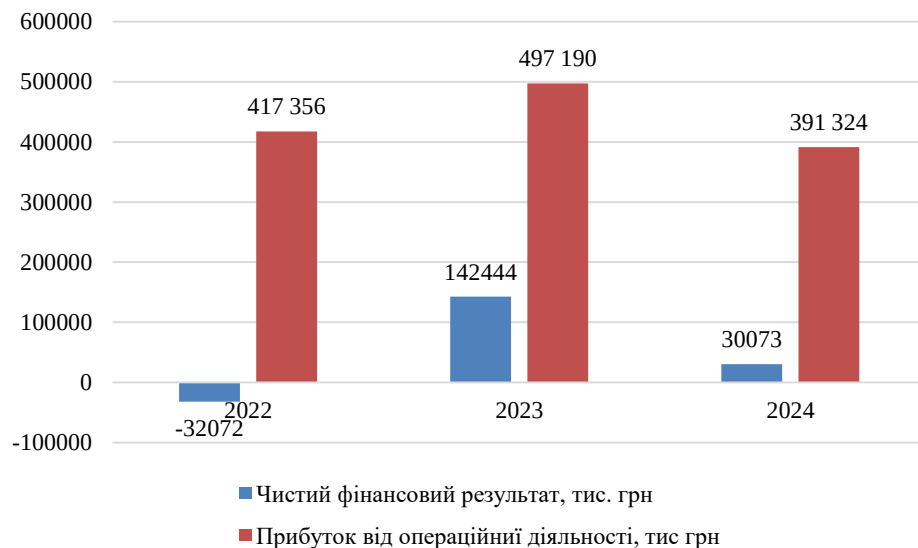

Рисунок 2.4 - Показник чистого фінансового результату ТОВ «ОМЕГА»

Отже на рис. 2.4 наведено значення показників чистого фінансового результату, а також прибутку від операційної діяльності. Останній приведено для порівняння. Виходячи з вище наведеного у 2022 р. підприємство отримало збиток у розмірі (-31072 тис грн) при обсязі операційного прибутку 417356 тис. грн. Отже у підприємства виникала необхідність покриття фінансових витрат, а саме останні у 2022 р. становили 427480 тис. грн. Витрати підприємства від курсових різниць становлять 92402 тис. грн. Таким чином було отримано збиток.

За результатами роботи у 2023 р. маємо обсяг чистого фінансового результату 142444 тис. грн при обсязі операційного прибутку 497190 тис. грн. Тобто зростання прибутковості становить 174516 тис. грн. В свою чергу маємо зниження обсягу фінансових витрат до 420826 тис. грн та зниження витрат від курсових різниць до 54259 тис. грн. За результатами діяльності у 2024 р. маємо значне зниження прибутку (з 142444 тис грн до 30073 тис. грн. або на 78,89%). Для комерційного підприємства, таке зниження є критичним і обумовлено зниження

операційного прибутку. Адже обсяг фінансових витрат у 2024 р. становив 375607 тис. грн, що на 10,73% менші ніж у 2023 р. Також візуальний аналіз фінансових звітності дозволяє зробити висновок, що зниження прибутку є наслідком скорочення зниження операційного прибутку.

Узагальнюючи результати аналізу техніко-економічного стану ТОВ «ОМЕГА», можна зробити висновок, що підприємство демонструє загальну позитивну динаміку розвитку, яка проявляється у зростанні обсягів виручки, валового прибутку та підвищенні ефективності використання основних засобів. Основним драйвером зростання виступає роздрібний сегмент, тоді як гуртові продажі поступово втрачають свою частку у структурі доходів.

Водночас встановлено, що зростання собівартості та, особливо, операційних витрат (зокрема витрат на збут і адміністративних витрат) має випереджаючий характер, що негативно впливає на фінансові результати. Незважаючи на зростання валового прибутку, у 2024 р. спостерігається зниження операційного та чистого прибутку, що свідчить про зниження ефективності управління витратами.

Аналіз трудових ресурсів показав, що підприємство змогло адаптуватися до кризових умов, відновити чисельність персоналу та забезпечити достатній рівень продуктивності праці. Разом з тим, зростання продуктивності у 2023 р. було частково зумовлене скороченням персоналу, а у 2024 р. відбулося певне її зниження на фоні розширення штату.

Отже, діяльність підприємства характеризується одночасним поєднанням позитивних тенденцій розвитку та наявністю проблем у сфері управління витратами. Це обумовлює необхідність впровадження заходів з оптимізації витратної складової, підвищення рентабельності та зміцнення фінансової стійкості підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища. У наступному розділі пропонуємо детально розглянути показники ефективності використання основних засобів за методикою, що запропонована у параграфі 1.2.

2.2. Характеристика стану основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

У попередньому параграфі було виконано аналіз показників техніко-економічного стану ТОВ «ОМЕГА». Наразі пропонуємо акцентувати увагу на оцінюванні ефективності використання основних засобів аналізованого підприємства. Для цього пропонуємо використати методику, що окреслена у параграфі 1.2.

Відповідно до алгоритму оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства починаємо з аналіз складу та структури основних засобів (рис. 1.1). Так як інформації за складовими основних засобів великий масив пропонуємо розподілити складові основних засобів на окремі таблиці (табл. 2.3 та 2.4)

Використовуючи примістки до фінансової звітності було сформовано табл. 2.3 де наведено склад та рух за основними засобами складовими обладнання, ремонт орендованої нерухомості та активи у формі права користування ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Таблиця 2.3 відображає динаміку вартості основних засобів ТОВ «ОМЕГА» у розрізі їх складових (обладнання, ремонт орендованої нерухомості та активи у формі права користування) за 2022-2024 рр.

Найбільш суттєві зміни спостерігаються за статтею «Обладнання». У 2023 р. його вартість значно зросла - на 92,18% порівняно з 2022 р., що зумовлено значною переоцінкою активів та збільшенням їх надходження. Водночас у 2024 р. відбулося зниження вартості обладнання на 31,93%, що пояснюється негативною переоцінкою та скороченням обсягів активів. Надходження обладнання у 2023 р. зменшилися, однак у 2024 р. суттєво зросли, тоді як вибуття має нестабільну динаміку.

Таблиця 2.3 - Склад та рух основних засобів за складовими обладнання, ремонт орендованої нерухомості та активи у формі права користування ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
				2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
Обладнання							
Вартість на 1 січня аналізованого року	2832658	4781721	9189727	1949063	4408006	68,81	92,18
Надходження	84630	50286	124105	-34344	73819	-40,58	146,80
Вибуття	-119809	-379020	-207468	-259211	171552	216,35	-45,26
Передача	4874	10769	12242	5895	1473	120,95	13,68
Переоцінка	1979368	4730294	-2856853	2750926	-7587147	138,98	-160,39
Знецінення	0	-4323	-6435	-4323	-2112	x	48,85
Вартість на 31 грудня аналізованого року	4781721	9189727	6255318	4408006	-2934409	92,18	-31,93
Ремонт орендованої нерухомості							
Вартість на 1 січня аналізованого року	578741	688390	753976	109649	65586	18,95	9,53
Надходження	34617	97147	134211	62530	37064	180,63	38,15
Вибуття	-5474	-31561	-8652	-26087	22909	476,56	-72,59
Передача	80506	0	-18311	-80506	-18311	x	x
Переоцінка	0	0	0	0	0	x	x
Знецінення	0	0	0	0	0	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	688390	753976	861224	65586	107248	9,53	14,22
Активи у формі права користування							
Вартість на 1 січня аналізованого року	2676801	2708703	2629495	31902	-79208	1,19	-2,92
Надходження	386723	171072	378460	-215651	207388	-55,76	121,23
Вибуття	-354821	-245491	-47424	109330	198067	-30,81	-80,68
Передача	0	0	0	x	x	x	x
Переоцінка	0	0	0	x	x	x	x
Знецінення	0	-4789	0	x	x	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	2708703	2634284	2960531	-74419	326247	-2,75	12,38

За статтею «Ремонт орендованої нерухомості» спостерігається поступове та стабільне зростання вартості: на 9,53% у 2023 р. та на 14,22% у 2024 р. Це свідчить про постійні інвестиції підприємства в покращення орендованих об'єктів. Основним джерелом зростання є збільшення обсягів надходження при відносно незначних вибуттях.

Активи у формі права користування мають відносно стабільну динаміку: у 2023 р. їх вартість дещо знизилася (-2,75%), однак у 2024 р. зросла на 12,38%. Це свідчить про відновлення інвестицій у орендовані активи після певного скорочення у попередньому періоді.

Отже, загалом підприємство характеризується активною інвестиційною діяльністю у сфері матеріально-технічної бази, однак динаміка окремих складових є нерівномірною. Особливо вагомий вплив на зміну вартості активів має переоцінка обладнання, що зумовлює значні коливання загальної вартості основних засобів.

Таблиця 2.4 відображає детальний аналіз складу та руху основних засобів ТОВ «ОМЕГА» у розрізі приладдя та інвентарю, офісного обладнання і транспортних засобів за 2022-2024 рр., що дозволяє оцінити напрями інвестування та структурні зміни матеріально-технічної бази підприємства.

За складовою «Приладдя та інвентар» спостерігається різке зростання вартості: з 17719 тис. грн у 2022 р. до 20299 тис. грн у 2023 р. та до 69131 тис. грн у 2024 р.. Найбільш суттєвий приріст відбувся саме у 2024 р. (+240,56%), що зумовлено насамперед значною переоцінкою активів (+54 535 тис. грн). При цьому надходження у 2024 р. відсутні, що свідчить про те, що зростання вартості не пов'язане з оновленням, а має обліковий характер. Водночас у 2023 р. спостерігалось значне збільшення надходжень (4 222 тис. грн), що свідчить про активне оновлення інвентарю. Вибуття протягом періоду зростає, що може вказувати на списання застарілих або зношених активів. Також суттєві коливання відбуваються за статтею «передача», що свідчить про внутрішні переміщення активів у межах підприємства.

За статтею «Офісне обладнання» спостерігається стабільне та економічно обґрунтоване зростання вартості: з 383 290 тис. грн у 2022 р. до 490 539 тис. грн .

Таблиця 2.4 - Склад та рух основних засобів за складовими приладдя та інвентар, офісне обладнання, транспортні засоби, незварене виробництво та разом ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
				2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
Приладдя та інвентар							
Вартість на 1 січня аналізованого року	12619	17719	20299	5100	2580	40,42	14,56
Надходження	6	4222	0	4216	-4222	70266,67	x
Вибуття	-246	-2923	-3439	-2677	-516	1088,21	17,65
Передача	-4771	19	-2264	4790	-2283	-100,40	-12015,79
Переоцінка	10111	1262	54535	-8849	53273	-87,52	4221,32
Знецінення	0	0	0	0	0	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	17719	20299	69131	2580	48832	14,56	240,56
Офісне обладнання							
Вартість на 1 січня аналізованого року	335317	383290	490539	47973	107249	14,31	27,98
Надходження	57137	122982	158298	65845	35316	115,24	28,72
Вибуття	-9061	-15733	-15633	-6672	100	73,63	-0,64
Передача	-103	0	2264	103	2264	x	x
Переоцінка	0	0	0	0	0	x	x
Знецінення	0	0	0	0	0	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	383290	490539	635468	107249	144929	27,98	29,54
Транспортні засоби							
Вартість на 1 січня аналізованого року	3459	5042	4557	1583	-485	45,76	-9,62
Надходження	1583	68	0	-1515	-68	-95,70	x
Вибуття	0	-553	-680	-553	-127	x	22,97
Передача	0	0	0	0	0	x	x
Переоцінка	0	0	0	0	0	x	x
Знецінення	0	0	0	0	0	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	5042	4557	3877	-485	-680	-9,62	-14,92
Незавершене будівництво							
Вартість на 1 січня аналізованого року	20644	16830	44787	-3814	27957	-18,48	166,11
Надходження	104815	62030	0	-42785	-62030	-40,82	-100,00
Вибуття	-24393	-23285	-1007	1108	22278	-4,54	-95,68

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
				2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
Передача	-80506	-10788	-12242	69718	-1454	-86,60	13,48
Переоцінка	0	0	0	0	0	x	x
Знецінення	-3730	0	943	3730	943	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	16830	44787	32481	27957	-12306	166,11	-27,48
Разом							
Вартість на 1 січня аналізованого року	6460239	8601695	13133380	2141456	4531685	33,15	52,68
Надходження	669511	507807	795074	-161704	287267	-24,15	56,57
Вибуття	-513804	-698566	-284303	-184762	414263	35,96	-59,30
Передача	0	0	-18311	0	-18311	x	x
Переоцінка	1989479	4731556	-2802318	2742077	-7533874	137,83	-159,23
Знецінення	-3730	-9112	-5492	-5382	3620	144,29	-39,73
Вартість на 31 грудня аналізованого року	8601695	13133380	10818030	4531685	-2315350	52,68	-17,63

у 2023 р. (+27,98%) та до 635 468 тис. грн у 2024 р. (+29,54%). Основним фактором такого зростання є значні обсяги надходжень, які у 2023 р. збільшилися більш ніж удвічі порівняно з 2022 р., а у 2024 р. продовжили зростати. Вибуття при цьому є незначним і стабільним, що свідчить про поступове оновлення та нарощування технічної бази без суттєвого скорочення наявних активів. Відсутність переоцінки та знецінення вказує на стабільність облікової політики щодо цієї групи активів.

Щодо «Транспортних засобів», спостерігається протилежна тенденція - поступове скорочення їх вартості: з 5 042 тис. грн у 2022 р. до 4 557 тис. грн у 2023 р. (-9,62%) та до 3 877 тис. грн у 2024 р. (-14,92%). Основною причиною є відсутність надходжень у 2024 р. та значне скорочення інвестицій у транспорт ще у 2023 р.. Водночас вибуття транспортних засобів зростає, що свідчить про поступове скорочення або оновлення автопарку без його відновлення. Це може бути наслідком переходу підприємства до аутсорсингових логістичних рішень або оптимізації витрат на утримання власного транспорту.

Узагальнюючи, можна зазначити, що підприємство активно інвестує в оновлення та розширення офісного обладнання, що відповідає тенденціям цифровізації та розвитку управлінської інфраструктури. Водночас значне зростання вартості приладдя та інвентарю у 2024 р. має переважно обліковий характер через переоцінку активів. Скорочення транспортних засобів свідчить про зміну підходів до організації логістики. Таким чином, структура основних засобів підприємства трансформується у бік підвищення ролі технологічної та інфраструктурної складових при одночасному зменшенні частки транспортних активів.

За статтею «Незавершене будівництво» спостерігається нестабільна динаміка вартості. У 2023 р. її обсяг зріс більш ніж у 2,5 рази (на 166,11%) - з 16 830 тис. грн до 44 787 тис. грн, що зумовлено значними надходженнями у попередньому періоді. Водночас у 2024 р. відбулося скорочення вартості до 32 481 тис. грн (-27,48%), що пояснюється відсутністю нових надходжень та суттєвим зменшенням обсягів передачі об'єктів у склад введених в експлуатацію активів.

Зниження вибуття у 2024 р. також свідчить про завершення частини інвестиційних проєктів у попередньому періоді. Загалом така динаміка може вказувати на уповільнення інвестиційної активності підприємства у сфері капітального будівництва.

У цілому за всіма складовими основних засобів спостерігається значне зростання їх вартості у 2023 р. - на 52,68% порівняно з 2022 р., що зумовлено насамперед масштабною переоцінкою активів та збільшенням їх надходження. Проте у 2024 р. відбулося зниження загальної вартості основних засобів на 17,63%, що пов'язано із суттєвою негативною переоцінкою та скороченням окремих складових активів. Незважаючи на це, обсяг надходжень у 2024 р. зріс на 56,57%, що свідчить про збереження інвестиційної активності підприємства.

Наступним кроком виконаємо аналіз суми нарахованої амортизації за складовими основних засобів. Процес нарахування амортизації відображено у примітках до фінансової звітності, де окреслено суму нарахованої амортизації на початок року (на 1 січня) та потім приводяться зміни які відбулись протягом року. Для детальної характеристики зміни суму нарахованої амортизації сформовано табл. 2.5

Таблиця 2.5 відображає динаміку нарахованої амортизації за групами основних засобів ТОВ «ОМЕГА» та зміни їх залишкової вартості протягом 2022-2024 рр., що дозволяє оцінити інтенсивність зносу активів і трансформацію їх структури.

Найбільшу частку в амортизаційних відрахуваннях займає обладнання, яке визначає загальну динаміку показника. У 2023 р. спостерігається різке зростання амортизації (+105,55%), що зумовлено суттєвою переоцінкою активів і збільшенням їх балансової вартості. Однак у 2024 р. відбулося значне зниження амортизації (-33,39%), що пов'язано зі зменшенням вартості активів унаслідок негативною переоцінки або вибуття частини обладнання. Таким чином, саме ця група формує основні коливання загального рівня амортизації.

Таблиця 2.5 - Суму нарахованої амортизації за групами основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
				2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
Обладнання							
Вартість на 1 січня аналізованого року	-2390480	-4228293	-8691056	-1837813	-4462763	76,88	105,55
Нарахована амортизація	-149550	-183150	-157089	-33600	26061	22,47	-14,23
Вибуття	113271	378462	199344	265191	-179118	234,12	-47,33
Переоцінка	-1791739	-4659145	2860889	-2867406	7520034	160,03	-161,40
Знецінення	-9795	1070	-1372	10865	-2442	x	-228,22
Вартість на 31 грудня аналізованого року	-4228293	-8691056	-5789284	-4462763	2901772	105,55	-33,39
Ремонт орендованої нерухомості							
Вартість на 1 січня аналізованого року	-235117	-324375	-378179	-324375	-53804	#DIV/0!	16,59
Нарахована амортизація	-67027	-69892	-80084	165225	-10192	-70,27	14,58
Вибуття	3516	14750	3701	81777	-11049	-122,01	-74,91
Переоцінка	0	0	0	-3516	0	x	x
Знецінення	-25747	1338	0	27085	-1338	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	-324375	-378179	-454562	-53804	-76383	16,59	20,20
Активи у формі права користування							
Вартість на 1 січня аналізованого року	-749921	-1032073	-1269830	-282152	-237757	37,62	23,04
Нарахована амортизація	-286149	-278410	-256145	7739	22265	-2,70	-8,00
Вибуття	55946	39070	29761	-16876	-9309	-30,16	-23,83
Переоцінка	0	0	0	x	x	x	x
Знецінення	-51949	1574	0	x	x	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	-1032073	-1269839	-1496214	-237766	-226375	23,04	17,83
Приладдя та інвентар							
Вартість на 1 січня аналізованого року	-12542	-15486	-18303	-2944	-2817	23,47	18,19
Нарахована амортизація	-67	-4872	-499	-4805	4373	7171,64	x
Вибуття	244	2760	3400	2516	640	1031,15	23,19
Переоцінка	-3121	-1315	-51676	1806	-50361	-57,87	3829,73
Знецінення	0	610	1896	610	1286	x	210,82

Показник	2022	2023	2024	Абсолютне відхилення, тис. грн		Відносне відхилення, %	
				2023-2022	2024-2023	2023/2022	2024/2023
Вартість на 31 грудня аналізованого року	-15486	-18303	-65182	-2817	-46879	18,19	256,13
Офісне обладнання							
Вартість на 1 січня аналізованого року	-190726	-235941	-268457	-45215	-32516	23,71	13,78
Нарахована амортизація	-45967	-47397	-72493	-1430	-25096	3,11	52,95
Вибуття	8616	14278	13252	5662	-1026	65,71	-7,19
Переоцінка	0	0	0	0	0	x	x
Знецінення	-7864	603	-1996	8467	-2599	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	-235941	-268457	-329694	-32516	-61237	13,78	22,81
Транспортні засоби							
Вартість на 1 січня аналізованого року	-1569	-2496	-3264	-4065	-768	-259,08	30,77
Нарахована амортизація	-927	-904	-319	-1831	585	-197,52	x
Вибуття	0	136	393	136	257	x	188,97
Переоцінка	0	0	0	0	0	x	x
Знецінення	0	0	0	0	0	x	x
Вартість на 31 грудня аналізованого року	-2496	-3400	-3190	-5896	210	-236,22	-6,18

За статтею «Ремонт орендованої нерухомості» спостерігається стабільне зростання амортизації (на 16,59% у 2023 р. та на 20,20% у 2024 р.), що свідчить про поступове збільшення інвестицій у покращення орендованих об'єктів і їх активне використання. Аналогічна тенденція характерна для активів у формі права користування, де зростання амортизації (+23,04% та +17,83%) відображає розширення використання орендованих ресурсів у діяльності підприємства.

Приладдя та інвентар характеризуються найбільш нестабільною динамікою. У 2024 р. спостерігається різке зростання амортизації (на 256,13%), що обумовлено значною переоцінкою активів, а не реальним збільшенням їх фізичного зносу. Це свідчить про вплив облікових факторів на зміну показника.

Офісне обладнання демонструє поступове і стабільне зростання амортизаційних відрахувань (на 13,72% у 2023 р. та на 22,87% у 2024 р.), що відповідає тенденції оновлення та розширення матеріально-технічної бази управлінського апарату підприємства.

Водночас транспортні засоби мають незначну частку у загальній сумі амортизації та характеризуються різким скороченням у 2023 р. (-86,68%) і незначним зменшенням у 2024 р., що свідчить про поступове зниження ролі власного транспорту в діяльності підприємства.

Узагальнюючи, можна зазначити, що структура амортизаційних відрахувань ТОВ «ОМЕГА» характеризується домінуванням обладнання, проте зростає роль активів у формі права користування, ремонту орендованої нерухомості та офісного обладнання. Водночас значний вплив на динаміку показника мають переоцінки активів, що зумовлює його нестабільність. Це свідчить про необхідність більш збалансованого управління основними засобами та амортизаційною політикою підприємства.

Загальна величина нарахованої амортизації наведена у табл. 2.5

Таблиця 2.5 - Сума нарахованої амортизації за складовим основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Основні засоби	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
Обладнання	4228293	8691056	5789177	105,55	-33,39

Основні засоби	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023
Ремонт орендованої нерухомості	324375	378179	454562	16,59	20,20
Активи у формі права користування	1032073	1269830	1496214	23,04	17,83
Приладдя та інвентар	15486	18303	65182	18,19	256,13
Офісне обладнання	235941	268303	329674	13,72	22,87
Транспортні засоби	24496	3264	3190	-86,68	-2,27
Незавершене будівництво	0	0	0	x	x
Разом	5860664	10628935	8137999	81,36	-23,44

Таблиця 2.5 відображає динаміку нарахованої амортизації основних засобів ТОВ «ОМЕГА» у розрізі їх складових за 2022-2024 рр.

Загальна сума амортизації у 2023 р. суттєво зросла - на 81,36% порівняно з 2022 р., досягнувши 10628935 тис. грн, що зумовлено передусім різким збільшенням амортизації обладнання (+105,55%). Це може бути наслідком переоцінки активів або введення в експлуатацію значного обсягу основних засобів. Водночас у 2024 р. спостерігається зниження загальної суми амортизації на 23,44%, що пов'язано насамперед зі скороченням амортизації обладнання (-33,39%), яке має найбільшу питому вагу у структурі.

За іншими складовими основних засобів простежується переважно стабільне зростання амортизаційних відрахувань. Зокрема, амортизація ремонту орендованої нерухомості зростає на 16,59% у 2023 р. та на 20,20% у 2024 р., що свідчить про збільшення вкладень у покращення орендованих об'єктів. Аналогічна тенденція характерна для активів у формі права користування (+23,04% та +17,83%), що відображає активне використання орендованих ресурсів.

Особливо значне зростання у 2024 р. демонструє амортизація приладдя та інвентарю (+256,13%), що може бути пов'язано зі зміною вартості активів або їх переоцінкою. Амортизація офісного обладнання також стабільно зростає, що відповідає тенденції оновлення матеріально-технічної бази. Водночас за транспортними засобами спостерігається різке зниження амортизації у 2023 р. (-86,68%) та незначне скорочення у 2024 р., що свідчить про зменшення їх ролі у структурі основних засобів підприємства.

Отже, структура амортизаційних відрахувань характеризується домінуванням обладнання та активів у формі права користування, а також загальною тенденцією до зростання амортизації за більшістю складових, що відображає процес оновлення та трансформації основних засобів підприємства.

Переходимо до характеристики структури основних засобів ТОВ «ОМЕГА». Остання приведена у табл. 2.6

Таблиця 2.6 - Структура основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Основні засоби	2022	Питома вага	2023	Питома вага	2024	Питома вага
Обладнання	553428	19,836	498671	17,873	466141	16,71
Ремонт орендованої нерухомості	364015	13,047	375797	13,469	406662	14,58
Активи у формі права користування	1676630	60,094	1359665	48,733	1464317	52,48
Приладдя та інвентар	2233	0,080	1996	0,072	3949	0,14
Офісне обладнання	174349	6,249	222082	7,960	305794	10,96
Транспортні засоби	2546	0,091	1293	0,046	687	0,02
Незавершене будівництво	16830	0,603	44787	1,605	32481	1,16
Разом	2790031	100	2790031	100	2790031	100,00

Таблиця 2.6 відображає структуру основних засобів ТОВ «ОМЕГА» та зміну їх питомої ваги у 2022-2024 рр.

Найбільшу частку у структурі стабільно займають активи у формі права користування, хоча їх питома вага зменшилась з 60,09% у 2022 р. до 52,48% у 2024 р.. Водночас спостерігається зростання частки офісного обладнання (з 6,25% до 10,96%) та ремонту орендованої нерухомості (з 13,05% до 14,58%), що свідчить про посилення ролі інфраструктурної та технічної складової. Частка обладнання поступово знижується (з 19,84% до 16,71%), а транспортні засоби мають незначну і скорочувано частку. Інші складові (інвентар, незавершене будівництво) займають незначну питому вагу, хоча останнє демонструє певні коливання.

Узагальнюючи результати проведеного аналізу складу, структури та руху основних засобів ТОВ «ОМЕГА», можна зробити висновок, що підприємство характеризується активною, проте нерівномірною динамікою розвитку матеріально-технічної бази.

Зокрема, встановлено суттєве зростання вартості основних засобів у 2023 р., що було зумовлено як збільшенням обсягів надходження активів, так і значною їх переоцінкою. Водночас у 2024 р. спостерігається зниження загальної вартості, що пов'язано передусім із негативною переоцінкою окремих груп активів, зокрема обладнання, яке має найбільшу питому вагу. Це свідчить про значний вплив облікових факторів на формування вартості основних засобів.

Структурний аналіз показав домінування активів у формі права користування, що є характерним для сучасних торговельних підприємств, а також зростання ролі офісного обладнання та витрат на ремонт орендованої нерухомості, що відображає процес цифровізації та розвитку інфраструктури. Водночас спостерігається скорочення частки транспортних засобів, що може свідчити про зміну логістичної моделі діяльності.

Аналіз амортизації підтвердив наявність значних коливань у її обсягах, зумовлених передусім змінами вартості обладнання, тоді як за іншими групами активів простежується більш стабільна тенденція до зростання. Це вказує на нерівномірність процесів відтворення основних засобів і необхідність удосконалення амортизаційної політики підприємства.

Таким чином, незважаючи на загальне оновлення та розвиток основних засобів, їх використання не є повністю збалансованим, а наявні структурні та динамічні диспропорції можуть негативно впливати на ефективність діяльності підприємства. У зв'язку з цим доцільним є подальше дослідження показників ефективності використання основних засобів, а також виявлення резервів її підвищення.

РОЗДІЛ 3.

ПРОПОЗИЦІЙ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ТОВ «ОМЕГА»

3.1. Оцінювання ефективності використання основних засобів та виявлення резервів її підвищення ТОВ «ОМЕГА»

Протягом попереднього параграфу було надано характеристику стану основних засобів ТОВ «ОМЕГА». Було виконано дослідження зміни вартості основних засобів за рахунок введення та виведення останніх, надано характеристику зміні обсяг нарахованої амортизації. Визначено структуру основних засобів. Наступним кроком пропонуємо виконати оцінювання ефективності використання основних засобів.

Для цього почнемо з розрахунку коефіцієнтів руху основних засобів (табл. 1.1), а саме коефіцієнтів оновлення основних засобів (форм. 1.1). Окреслений показник визначається як за групами основних засобів так і загальний. У аналітичній табл. 3.1 наведено розраховані значення коефіцієнтів оновлення основних засобів. Інформаційною базою для розрахунку є табл. 2.3.

Таблиця 3.1 - Розраховані значення коефіцієнтів оновлення основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Коефіцієнт	2022	2023	2024	2023- 2022	2024- 2023
Загальний коефіцієнт оновлення ОЗ, част. од.	0,08	0,04	0,07	-0,04	0,03
Коефіцієнти оновлення за групами ОЗ:					
1.Обладнання, част.од	0,018	0,005	0,020	-0,01	0,01
2.Ремонт орендованої нерухомості, част.од	0,050	0,129	0,156	0,08	0,03
3.Активи у формі права користування, част.од	0,143	0,065	0,128	-0,08	0,06
4.Приладдя та інвентар, част.од	0,000	0,208	0,000	0,21	-0,21
5.Офісне обладнання, част.од	0,149	0,251	0,249	0,10	0,00
6.Транспортні засоби, част.од	0,314	0,015	0,000	-0,30	-0,01
7.Незавершене будівництво, част.од	6,228	1,385	0,000	-4,84	-1,39

Таблиця 3.1 показує, що оновлення основних засобів ТОВ «ОМЕГА» є нерівномірним. Загальний коефіцієнт у 2023 рю знизився (з 0,08 до 0,04), а у 2024 р. частково відновився до 0,07. Зростання оновлення спостерігається за ремонтом орендованої нерухомості та офісним обладнанням, тоді як для обладнання і активів у формі права користування характерні коливання. Водночас оновлення транспортних засобів, інвентарю та незавершеного будівництва у 2024 р. фактично припинилося. Отже, інвестиції зосереджені у вибіркових напрямках, що свідчить про незбалансованість процесу оновлення основних засобів.

Переходимо до розрахунку коефіцієнту виведення основних засобів (табл. 3.2).

Таблиця 3.2 - Розраховані значення коефіцієнтів виведення основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Коефіцієнт	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
Загальний коефіцієнт виведення ОЗ, част. од.	0,080	0,081	0,022	0,002	-0,060
Коефіцієнти виведення за групами ОЗ:					
1.Обладнання, част.од	0,042	0,079	0,023	0,037	-0,057
2.Ремонт орендованої нерухомості, част.од	0,009	0,046	0,011	0,036	-0,034
3.Активи у формі права користування, част.од	0,133	0,091	0,018	-0,042	-0,073
4.Приладдя та інвентар, част.од	0,019	0,165	0,169	0,145	0,004
5.Офісне обладнання, част.од	0,027	0,041	0,032	0,014	-0,009
6.Транспортні засоби, част.од	0,000	0,110	0,149	0,110	0,040
7.Незавершене будівництво, част.од	1,182	1,384	0,022	0,202	-1,361

Таблиця 3.2 відображає динаміку коефіцієнтів виведення основних засобів ТОВ «ОМЕГА». Загальний показник у 2023 р. залишився майже незмінним (0,081), однак у 2024 р. суттєво знизився до 0,022, що свідчить про скорочення вибуття основних засобів. За групами спостерігається різноспрямована динаміка у 2024 р. зменшилось виведення обладнання, активів у формі права користування та ремонту орендованої нерухомості, тоді як для приладдя та інвентарю показник залишається високим. Натомість виведення транспортних засобів зростає, що свідчить про подальше скорочення автопарку. Отже, у 2024 р. підприємство зменшило масштаби вибуття основних засобів, однак зберігається структурна нерівномірність цього процесу.

Таблиця 3.3 - Розраховані значення коефіцієнтів приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Коефіцієнт	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
Загальний коефіцієнт приросту ОЗ, част. од.	0,024	-0,022	0,039	-0,046	0,061
Коефіцієнти приросту за групами ОЗ:					
1.Обладнання, част.од	-0,012	-0,069	-0,009	-0,056	0,060
2.Ремонт орендованої нерухомості, част.од	0,050	0,095	0,167	0,045	0,071
3.Активи у формі права користування, част.од	0,012	-0,027	0,126	-0,039	0,153
4.Приладдя та інвентар, част.од	-0,019	0,073	-0,169	0,092	-0,243
5.Офісне обладнання, част.од	0,143	0,280	0,291	0,136	0,011
6.Транспортні засоби, част.од	0,458	-0,096	-0,149	-0,554	-0,053
7.Незавершене будівництво, част.од	3,896	2,302	-0,022	-1,594	-2,325

Таблиця 3.3 відображає динаміку коефіцієнтів приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА». Загальний коефіцієнт у 2023 р. набув від’ємного значення (-0,022), що свідчить про скорочення обсягу основних засобів, однак у 2024 р. відбулося його відновлення до 0,039.

За окремими групами спостерігається різноспрямована динаміка. Стабільне зростання характерне для ремонту орендованої нерухомості та офісного обладнання, що свідчить про інвестування в інфраструктуру. Активи у формі права користування після зниження у 2023 р. демонструють значне зростання у 2024 р.. Водночас для обладнання та транспортних засобів характерні від’ємні значення, що вказує на скорочення їх обсягів. Значні коливання також спостерігаються за приладдям та інвентарем і незавершеним будівництвом. Отже, приріст основних засобів має нерівномірний характер, що свідчить про нестабільність інвестиційної діяльності підприємства.

Наступним кроком переходимо до оцінювання показник зносу основних засобів та їх придатності (форм. 1.4 та 1.5). Використовуючи окреслені формули було виконано розрахунок коефіцієнтів зносу та придатності основних засобів за 2022-2024 рр. для ТОВ «ОМЕГА» (рис. 3.1). Встановлено, що у 2022 р. значення коефіцієнту зносу становить 0,679 част.од при значенні коефіцієнту придатності основних засобів 0,321 част.од. На кінець 2024 р. маємо 0,752 част. ол. коефіцієнт придатності та 0,248 част. од коефіцієнт оновлення основних засобів. Таким чином

можна зробити висновок про погіршення стану основних засобів на ТОВ «ОМЕГА», що в свою чергу підтверджується значення загальним приростом основних засобів.

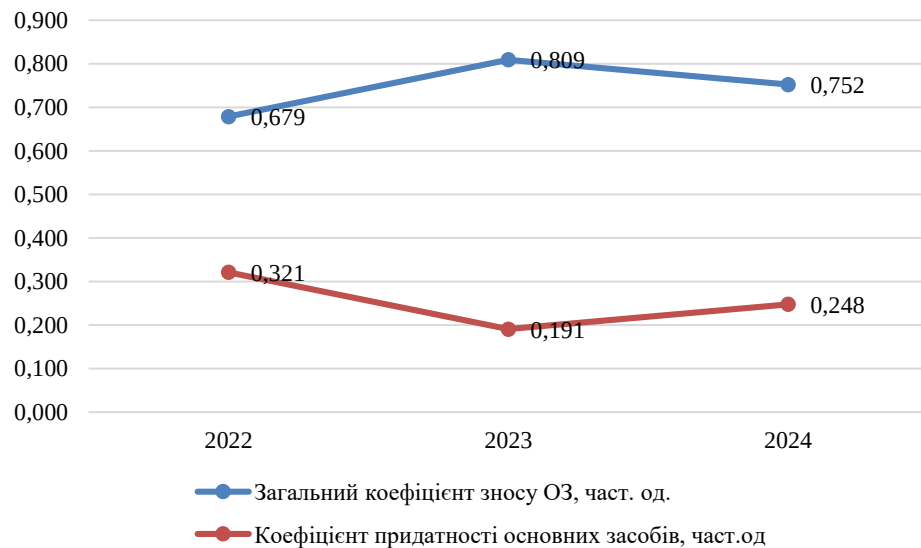

Рисунок 3.1 - Значення коефіцієнтів оновлення та придатності основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

Переходимо до характеристики коефіцієнтів віддачі основних засобів торговельного підприємства (форм. 1.6 - 1.8). Результати розрахунків занесені у табл. 2.1 та табл. 3.4

Таблиця 3.4 - Значення коефіцієнтів віддачі основних засобів торговельного підприємства ТОВ «ОМЕГА»

Коефіцієнт	2022	2023	2024	2023-2022	2024-2023
Коефіцієнт віддача використання торговельної площі, тис грн на 1 м2 торгової площі;	136367,968	172419,522	166863,192	36051,553	-5556,33
Фондовіддача, грн на грн	5,27629042	6,9937459	7,4713998	1,717	0,478
Коефіцієнт фондомісткості, грн на грн	0,1895271	0,1429849	0,1338437	-0,047	-0,009

Таблиця 3.4 відображає показники ефективності використання основних засобів ТОВ «ОМЕГА». Коефіцієнт віддачі торговельної площі у 2023 р. суттєво зріс, що свідчить про підвищення ефективності використання площ, однак у 2024

р. дещо знизився, хоча й залишився вищим за рівень 2022 р. Фондовіддача має стійку позитивну динаміку протягом усього періоду, що вказує на зростання обсягу реалізації на одиницю основних засобів. Водночас коефіцієнт фондомісткості поступово зменшується, що є позитивною тенденцією та свідчить про підвищення ефективності використання активів. Отже, підприємство загалом покращує ефективність використання основних засобів, незважаючи на незначне зниження окремих показників у 2024 р.

Переходимо до характеристики коефіцієнтів рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА», для цього використаємо формулу 1.19 та формули що їй передують. У запропонованій методиці (параграф 1.2) приведено модифіковану формулу рентабельності основних засобів і запропоновано визначати додатково коефіцієнт валової рентабельності (форм. 1.14). Результат розрахунку пропонуємо представити у вигляді табл. 3.5

Таблиця 3.5 - Коефіцієнти рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Показник	2022	2023	2024	2023- 2022	2024- 2023
Коефіцієнт рентабельності основних засобів, який складається з коефіцієнтів (форм. 1.19)	0,0261	0,0460	0,0417	0,0199	-0,0044
1. Коефіцієнт валової рентабельності основних засобів (форм. 1.14)	0,9432	1,1713	1,4332	0,2281	0,2619
2. Коефіцієнт фондівдачі іншого операційного доходу (форм. 1.15)	0,0390	0,0358	0,0318	-0,0032	-0,0040
3. Коефіцієнт, який характеризує скільки операційних витрат припадає на основні засоби (форм. 1.16)	0,8220	1,0097	1,3199	0,1877	0,3102
4. Коефіцієнт фондівдачі доходів фінансової та іншої діяльності (форм. 1.17)	0,0281	0,0297	0,0484	0,0016	0,0188
5. Коефіцієнт, який характеризує обсяг вартості основних засобів необхідних для покриття однієї гривні фінансових і інших витрат (форм. 1.18)	0,1547	0,1680	0,1402	0,0133	-0,0279
Коефіцієнт утримання чистого прибутку, част. од	0,78	0,78	0,78	x	x

Отже використовуючи методику розрахунку рентабельності основних засобів, що окреслена у роботі [19] маємо значення коефіцієнту рентабельності основних засобів. А саме на початок звітного періоду останній коефіцієнт становить 0,0261 част.од. Хоча у 2022 р. ТОВ «ОМЕГА» отримало збиток у розмірі 32072 тис. грн., але за умови використання методики, яка по суті заснована на розрахунку коефіцієнту рентабельності на основі валового прибутку маємо додатне значення.

У наступному 2023 р. маємо зростання коефіцієнту рентабельності основних засобів до 0,046 част.од або на 0,0199 част. од. Останнє є наслідком зростання коефіцієнту валової рентабельності на 0,2281 част.од, коефіцієнту, який характеризує скільки операційних витрат припадає на основні засоби на 0,1877 част.од. За результатними 2024 р. маємо продовження тенденції до зростання коефіцієнту валової рентабельності основних засобів (на 0,2619 част. од.), разом з тим коефіцієнт рентабельності основних засобів знижується на 0,0044 част.од. Скорочення є наслідком зниження коефіцієнту фондівіддачі іншого операційного доходу на 0,004 част.од. та зростання коефіцієнту який характеризує скільки операційних витрат припадає на основні засоби на 0,3102 част.од.

Отже можна зробити висновок, що протягом 2022-2024 рр. значення коефіцієнту рентабельності основних засобів зростає з 0,0261 част. од. до 0,0417 част.од. Окреслене є позитивною тенденцією але зважаючи на тенденцію із зростанням зносу основних засобів існує потреба продовження аналізу при використанні факторного аналізу.

З метою виявлення резервів збільшення ефективності використання основних засобів пропонуємо використати інструменти факторного аналізу. А саме виявити причин зниження коефіцієнту приросту основних засобів.

Почнемо із значення коефіцієнту приросту основних засобів. Протягом 2022-2024 рр. значення останнього коефіцієнту зростає з 0,024 част. од. до 0,0389 част.о, тобто загальне зростання становить 0,01479 част.од. Пропонуємо провести факторний аналіз показника використовуючи метод ланцюгової підстановки.

Значення показника за 0 період аналізу визначатиметься за формулою:

$$K_{\text{прир}0} = \frac{B_{\text{ВВ}0} - B_{\text{ВВ}0}}{ПВ_{\text{п.р.}0}} \quad (3.1)$$

За умови використання методу ланцюгової підстановки, формула умови 1 має вигляд:

$$K_{\text{прир}1} = \frac{B_{\text{ВВ}1} - B_{\text{ВВ}0}}{ПВ_{\text{п.р.}0}} \quad (3.2)$$

За умови використання методу ланцюгової підстановки, формула умови 2 має вигляд:

$$K_{\text{прир}2} = \frac{B_{\text{ВВ}1} - B_{\text{ВВ}1}}{ПВ_{\text{п.р.}0}} \quad (3.3)$$

За умови використання методу ланцюгової підстановки, формула умови 3 має вигляд:

$$K_{\text{прир}3} = \frac{B_{\text{ВВ}1} - B_{\text{ВВ}1}}{ПВ_{\text{п.р.}1}} \quad (3.4)$$

В свою чергу вплив зміни вартості введених основних засобів за значення коефіцієнту оновлення основних засобів розраховується за формулою:

$$\Delta K_{\text{при ВВ}} = K_{\text{прир}1} - K_{\text{прир}0} \quad (3.5)$$

Вплив зміни вартості виведених основних засобів за значення коефіцієнту оновлення основних засобів розраховується за формулою:

$$\Delta K_{\text{при ВиВ}} = K_{\text{прир}2} - K_{\text{прир}1} \quad (3.6)$$

Вплив зміни вартості основних засобів на початок року на значення коефіцієнту оновлення основних засобів розраховується за формулою:

$$\Delta K_{\text{при ПВп.р.}} = K_{\text{прир}3} - K_{\text{прир}2} \quad (3.7)$$

Отже використовуючи формули (3.1-3.7) маємо можливість провести факторний аналіз як загального показника прирості основних засобів так і за групами основних засобів. Для візуалізації процесу розрахунку пропонуємо розписати процес проведення факторного аналізу на прикладі періоду 2024-2022 р.

Отже значення коефіцієнту оновлення основних засобів у 2022 р. (на початок аналізованого періоду) становить:

$$K_{\text{прир}0} = \frac{669511-513804}{6460239} \quad K_{\text{прир}0} = 0,024102 \text{ част. од}$$

Умова 1 має вигляд:

$$K_{\text{прир}1} = \frac{795074-513804}{6460239} \quad K_{\text{прир}1} = 0,04353 \text{ част. од}$$

Умова 2 має вигляд :

$$K_{\text{прир}2} = \frac{795074-284303}{6460239} \quad K_{\text{прир}2} = 0,079063 \text{ част. од}$$

Умова 3 має вигляд:

$$K_{\text{прир}3} = \frac{795074-284303}{13133380} \quad K_{\text{прир}3} = \frac{795074-284303}{13133380} = 0,038891$$

Виходячи з цього вплив зміни вартості введених основних засобів за значення коефіцієнту оновлення основних засобів визначатиметься :

$$\Delta K_{\text{при} \text{ ВВ}} = 0,04353 - 0,024102 \quad \Delta K_{\text{при} \text{ ВВ}} = 0,0194 \text{ част. од}$$

Вплив зміни вартості виведених основних засобів за значення коефіцієнту оновлення основних засобів визначатиметься :

$$\Delta K_{\text{при ВиВ}} = 0,079063 - 0,04353$$

$$\Delta K_{\text{при ВиВ}} = 0,0355$$

Вплив зміни вартості основних засобів на початок року на значення коефіцієнту оновлення основних засобів

$$\Delta K_{\text{при ПВп.р.}} = 0,038891 - 0,079063 \quad \Delta K_{\text{при ПВп.р.}} = -0,0402 \text{ част.од}$$

Перевірка

$$0,03889 - 0,02410 = 0,0194 + 0,0355 - 0,0402$$

$$0,0148 = 0,0148$$

Результати проведеного факторного аналізу за періоди 2023 р. відносно 2022 р. та 2024 р. відносно 2023 р. приведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6 - Результати проведеного факторного аналізу загального показника приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Показник	2023-2022	2024-2023	2024-2022
Вплив зміни вартості введених основних засобів за значення коефіцієнту оновлення основних засобів, част.од	-0,0250	0,0334	0,0194
Вплив зміни вартості виведених основних засобів за значення коефіцієнту оновлення основних засобів, част.од	-0,0286	0,0482	0,0355
Вплив зміни вартості основних засобів на початок року на значення коефіцієнту оновлення основних засобів, част.од	0,0074	-0,0205	-0,0402
Перевірка	-0,0463	0,0611	0,0148

Таблиця 3.6 відображає результати факторного аналізу зміни коефіцієнта приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр. У періоді 2023-2022 рр. загальне зниження коефіцієнта приросту (-0,0463 част.од) було зумовлене насамперед скороченням вартості введених (-0,0250 част.од) та виведених (-0,0286 част.од) основних засобів, тоді як зміна їх вартості на початок року мала незначний позитивний вплив (+0,0074 част.од).

У 2024-2023 рр. ситуація змінилася: коефіцієнт приросту зріс (+0,0611 част.од), що пояснюється збільшенням обсягів введення (+0,0334 част.од) та виведення (+0,0482 част.од) основних засобів. Водночас зростання їх вартості на початок року мало стримуючий вплив (-0,0205 част.од). У цілому за період 2024-2022 рр. спостерігається позитивна динаміка (+0,0148 част.од), яка сформована переважно за рахунок збільшення введення (+0,0194 част.од) та виведення (+0,0355 част.од) основних засобів, проте частково нівелюється негативним впливом зростання їх початкової вартості (-0,0402 част.од).

Отже, ключовими факторами зміни приросту основних засобів є обсяги їх введення та вибуття, тоді як зростання вартості на початок періоду має стримуючий ефект.

Узагальнюючи результати оцінювання ефективності використання основних засобів ТОВ «ОМЕГА», можна зробити висновок, що підприємство демонструє загалом позитивні тенденції, зокрема зростання фондівдачі та рентабельності основних засобів, що свідчить про підвищення результативності їх використання. Водночас встановлено суттєві проблеми: нерівномірність процесів оновлення та вибуття, нестабільність приросту основних засобів, а також зростання рівня їх зносу, що вказує на погіршення технічного стану активів. Крім того, результати факторного аналізу показали, що зміни коефіцієнта приросту значною мірою залежать від обсягів введення та виведення основних засобів, а також їх початкової вартості, що підтверджує нестабільність інвестиційної політики підприємства.

Отже, ефективність використання основних засобів є недостатньо збалансованою та потребує вдосконалення управлінських підходів. Ключовою ідеєю підвищення ефективності є впровадження системного управління життєвим циклом основних засобів, яке передбачає збалансоване оновлення активів, оптимізацію структури інвестицій (зокрема з акцентом на продуктивні активи) та підвищення інтенсивності їх використання, що дозволить знизити рівень зносу та забезпечити стійке зростання результативності діяльності підприємства.

3.2. Розробка пропозиції щодо підвищення ефективності використання основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

У попередньому параграфі було проведено оцінювання ефективності використання основних засобів. Встановлено, що на ТОВ «ОМЕГА» маємо зниження коефіцієнту рентабельності основних засобів, який визначений виходячи із різних складових витрат (табл. 3.5). Також маємо зниження значення показника коефіцієнту віддача використання торговельної площі, тис грн на 1 м² торгової площі (табл. 3.4), який у 2024 р. скоротився з 172419,52 тис. грн на 1 м² до 166863,19 м² тобто на 4,3%.

Також проведений факторний аналіз загального показника приросту вартості основних засобів показує, що ТОВ «ОМЕГА» здійснює нерівномірне оновлення основних засобів та є проблема із зростанням рівня зносу основних засобів. Виходячи з вище наведеного необхідно розробити пропозиції щодо оновлення основних засобів.

У аналітичний табл. 3.3 наведено розраховані значення коефіцієнтів приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за групами. На рис. 3.2 наведено абсолютне відхилення за показником приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за групами. Отже можна констатувати, що зниження вартості основних за групою «Транспортні засоби» та «Приладдя та інвентар».

Також можна припустити, що при зменшенні вартості наведених вище основних засобів маємо зростання їх зносу. Відповідно до фінансової звітності корисний строк використання приладдя та інвентаря складає 2-10 років, транспортних засобів до 7 років. Виходячи з цього маємо величину нарахованої амортизації за групами за групою основних засобів «Транспортні засоби», на початок 2022 р. маємо 1569 тис. грн і на кінець 2024 р. 3190 тис. грн. Таким чином маємо значне знецінення вартості транспортних засобів.

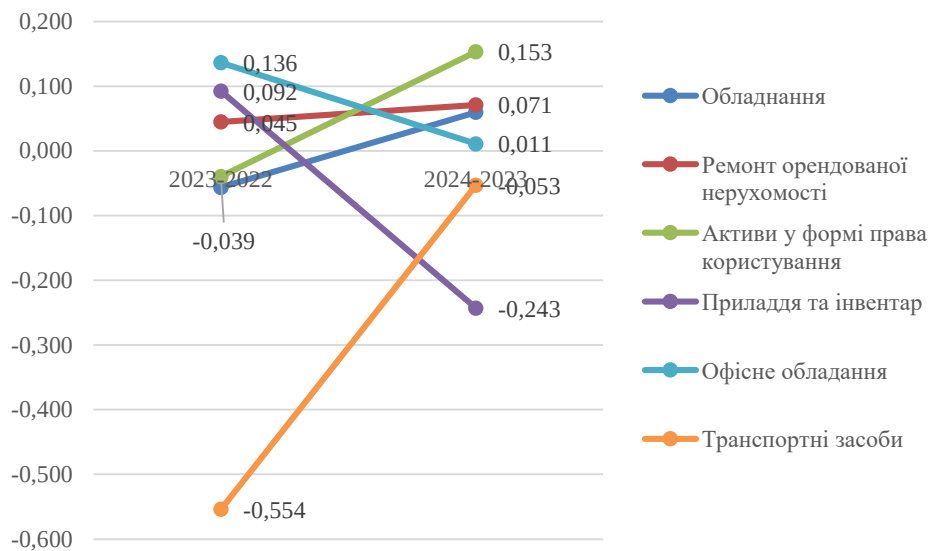

Рисунок 3.2 - Абсолютне відхилення за показником приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за групами

Для підвищення первісної вартості групи основних засобів «Транспортні засоби» ТОВ «ОМЕГА» доцільно реалізувати комплекс заходів, спрямованих на оновлення та розширення власного автопарку. Насамперед підприємству варто інвестувати у придбання сучасних вантажних автомобілів та малотоннажного транспорту для забезпечення внутрішньої логістики, доставки товарів між складами та магазинами, а також розвитку сервісів онлайн-доставки. Це дозволить не лише збільшити вартість транспортних засобів у структурі основних засобів, але й підвищити контроль над логістичними процесами та знизити залежність від сторонніх перевізників.

Підприємству варто розглянути можливість використання фінансового лізингу для поступового оновлення автопарку без значного одноразового навантаження на фінансові ресурси. Крім того, збільшенню первісної вартості транспортних засобів може сприяти капіталізація витрат на модернізацію транспорту, встановлення GPS-систем, холодильного обладнання та інших технічних рішень для автоматизації логістики.

Одним із найбільш доцільних напрямів підвищення первісної вартості транспортних засобів для ТОВ «ОМЕГА» є використання механізму фінансового лізингу. Такий підхід дозволяє підприємству оновлювати та розширювати автопарк

без необхідності одноразового вилучення значних фінансових ресурсів із обороту, що є особливо важливим в умовах нестабільного економічного середовища та високої потреби у підтримці ліквідності.

Суть фінансового лізингу полягає у тому, що підприємство отримує транспортні засоби у довгострокове користування з поступовою сплатою їх вартості у вигляді регулярних лізингових платежів. Після завершення строку дії договору транспорт переходить у власність підприємства. Для мережі супермаркетів це створює можливість системного оновлення логістичної інфраструктури без різкого зростання фінансового навантаження.

Таким чином пропонуємо придбати вантажівки JAC N80 модель Cummins ISF3.8S5154 (Euro V) Common Rail, SCR [22], які у 2026 р. на ринку України коштують 1,47 млн. грн. (або 40 тис дол. США) Зважаючи на те, що ТОВ «ОМЕГА», а саме мережа супермаркетів VARUS має велику розгалужену логістичну мережу пропонуємо план оновлення транспортного парку за дві вантажівки щороку. Програму оновлення пропонуємо проводити протягом наступних п'яти років. Таким чином запропоновано придбати 10 вантажівок на загальну суму 400 тис. дол. США.

Придбати вантажівки пропонуємо за програмою лізингу які пропонує компанія JAC при співпарці з OTP Leasing [23]. Відповідно до програми фінансування ставку фінансування, пропонуємо обрати у USD – 5,4%, строк 24 міс. Також до окресленої ставки додаються витрати на страхування, реєстрація техніки в державних органах, конвертація валюти, при фінансуванні в іноземній валюті та встановлення і обслуговування GPS обладнання.

Проведено розрахунок для придбання однієї вантажівки у лізинг. Розглянемо придбання однієї малотоннажної вантажівки вартістю 40 000 USD. Відповідно до умов програми фінансування ставка становить 5,4% річних у USD, строк лізингу - 24 місяці.

Додатково врахуємо супутні витрати: страхування КАСКО - 5% вартості техніки; реєстрація техніки - 1%; конвертація валюти - 1,5%; GPS-обладнання та обслуговування - 1 200 USD за весь період.

Розрахунок додаткових витрат:

страхування: $40\,000 \times 5\% = 2\,000$ USD на рік, 4000 на два роки;

реєстрація: $40\,000 \times 1\% = 400$ USD;

конвертація валюти: $40\,000 \times 1,5\% = 600$ USD;

GPS-система: 1 200 USD.

Отже, загальна сума додаткових витрат становить:

$$4\,000 + 400 + 600 + 1\,200 = 6\,200 \text{ USD.}$$

Загальна вартість придбання транспортного засобу з урахуванням супутніх витрат:

$$40\,000 + 6\,200 = 46\,200 \text{ USD.}$$

Сума відсотків за користування лізингом за 24 місяці:

$$40\,000 \times 5,4\% \times 2 = 4\,320 \text{ USD.}$$

Таким чином, загальна сума витрат за договором лізингу становитиме:

$$46\,200 + 4\,320 = 50\,520 \text{ USD.}$$

Середньомісячний платіж:

$$50520 / 24 = 2105 \text{ USD.}$$

За курсу, наприклад, 41 грн/USD, щомісячний платіж становитиме приблизно:

$$2105 \times 41 = 86305 \text{ грн.}$$

За умови, що заплановано придбати дві вантажівки у рік, то

$$86305 \times 2 = 172\,610 \text{ грн}$$

Отже, використання фінансового лізингу дозволяє підприємству поступово сформувати власний автопарк без значного одноразового навантаження на фінансові ресурси. Крім збільшення первісної вартості групи основних засобів «Транспортні засоби», це сприятиме зниженню залежності від сторонніх перевізників, оптимізації логістичних витрат та підвищенню ефективності доставки товарів між складами та торговельними точками.

Для порівняння пропонуємо виконати аналогічні розрахунки але на більш тривалий час. Результати представлено у табл. 3.7

Таблиця 3.7 – Розрахунків варіантів лізингових платежів за умови різних періодів

	24 міс		36 міс.		48 міс.	
Показник витрат	Вихідні дані	Витрати	Вихідні дані	Витрати	Вихідні дані	Витрати
JAC N80 модель Cummins ISF3.8S5154 (Euro V) Common Rail, SCR						
Вартість, USD	40 000					
Ставка фінансування, USD	5,4%	4 320 USD	5,9%	7080 USD	6,2%	9920 USD
Страховання КАСКО	5%	4 000 USD	5%	6000 USD	5%	8000 USD
Реєстрація	1%	400 USD	1%	400 USD	1%	400 USD
конвертація валюти	1,5%	600 USD	1,5%	600 USD	1,5%	600 USD
GPS-система	1 200 USD.	1200 USD	1800 USD	1800 USD	2400 USD	2400 USD
Разом (місячний платіж)	x	50520 USD (2105 USD)	x	5588 USD (1552,2 USD)	x	61320 USD (1277,5 USD)
Вираз у вітчизняній валюті	1 USD = 41 грн.	86305 грн	1 USD = 43 грн.	66744,6	1 USD = 45 грн.	57487,5 грн

Відповідно до результатів розрахунку, маємо що за умови отримання лізингу на 24 міс., щомісячний платіж становитиме 2105 дол. США., за умови на 36 міс. – 1552,2 дол. США і за умови на 48 міс. – 1277,5 дол. США. Таким чином щомісячний платіж на строк 48 міс. найменший. Разом з тим треба враховувати ризики знецінення вітчизняної валюти і чим триваліший період лізингу тим більше рівень ризику.

Загалом при придбанні вантажівок по дві кожного року наступні 5-ть років будемо спостерігати зниження показника зносу Транспортних засобів та зростання показника приросту вартості основних засобів. Вартість введених основних засобів «Транспортних засобів» становитиме щороку 3280 тис. грн. (при курсі 1 USD = 41 грн).

Виходячи з цього можна визначити прогнозне значення вартості введених основних засобів. Для цього використаємо рівняння лінії тренду за групами основних засобів крім Транспортних засобів. Останні наведені у Додатку А.

Результати прогнозованих значень вартості введених у дію основних засобів приведено у табл. 3.8

Таблиця 3.8 – Прогнозування вартості введених у дію основних засобів на наступні п'ять років

Вартість введених ОЗ	Прог. рік 1	Прог. рік 2	Прог. рік 3	Прог. рік 4	Прог. рік 5
Обладнання, тис. грн	125817	129764,6	131738,4	135686	139633,6
Ремонт орендованої нерухомості, тис. грн	188252	238049	287846	337643	387440
Активи у формі права користування, тис. грн	342899,0246	180612,8507	246608,605	184782,2416	283661
Приладдя та інвентар, тис. грн	0	0	0	0	0
Офісне обладнання, тис. грн	213969	239259,5	244317,6	249375,7	259491,9
Транспортні засоби, тис. грн	3280	3280	3280	3280	3280
Разом, тис. грн	874217,0246	790965,9507	913790,605	910766,9416	1073507

Отже маючи прогнозні значення вартості введених у дію основних засобів можна розрахувати прогнозне значення коефіцієнту приросту основних засобів. Для цього пропонуємо розробити рівняння лінійної регресії та визначити наявність кореляційної залежності між загальним коефіцієнтом приросту основних засобів та вартістю введених основних засобів.

Було використано функцію «ЛІНІЙН» пакету майкрософт ексель. Встановлено, що коефіцієнт кореляцій між коефіцієнтом приросту основних засобів та вартістю введених у дію основних засобів становить 0,976 част.од. Залежність між показниками описується рівням:

$$K_{\text{прир}} = - 0,1284 + 0,000000216 \times B_{\text{вв}} \quad (3.8)$$

Використовуючи рівняння розраховано прогнозні значення коефіцієнту приросту основних засобів. Результати прогнозування значення коефіцієнту приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за наступні п'ять років приведені на рис. 3.3. Виходячи з цього маємо, що значення аналізованого показника у Прог.рік 1 складає 0,06 част.од, що на 0,021 част.од більше ніж у 2024 р. У прог. Рік 2 маємо зниження до 0,042 част.од, у прог.рік 3 – 0,069 част.од., прог.рік 4 – 0,068 част.од.

На кінець п'ятого прогнозного року маємо значення коефіцієнту приросту основних засобів 0,103 част.од.

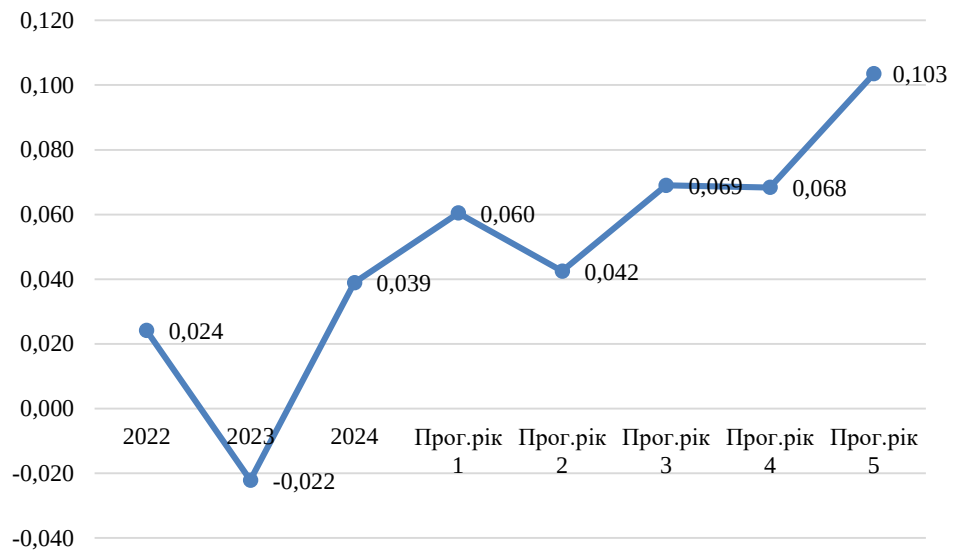

Рисунок 3.3 – Результати прогнозування значення коефіцієнту приросту основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Отже запропоновані заходи, щодо збільшення вартості введених основних засобів за рахунок програми лізингу маєм позитивний вплив на оновлення основних засобів ТОВ «ОМЕГА».

Наступним кроком виконаємо прогнозування значення коефіцієнту рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА». Для цього було виконано пошук кореляційних залежності між показниками руху основних засобів та ефективності їх використання.

Виявлено, що на зростання коефіцієнту оновлення основних засобів на ТОВ «ОМЕГА» впливає значення коефіцієнту приросту основних засобів. Рівняння залежності приведено у формулі 3.9

$$K_{\text{он}} = 0,056 + K_{\text{прир}} \times 0,6366 \quad (3.9)$$

При цьому значення коефіцієнту детермінації становить 0,896 част.од, отже коефіцієнт кореляції – 0,946 част.од. Таким чином рівняння відображає значення коефіцієнту оновлення з точністю 95%. На рис. 3.4 наведено результати

прогнозування значення коефіцієнту оновлення основних засобів ТОВ «ОМЕГА» на наступні п'ять років.

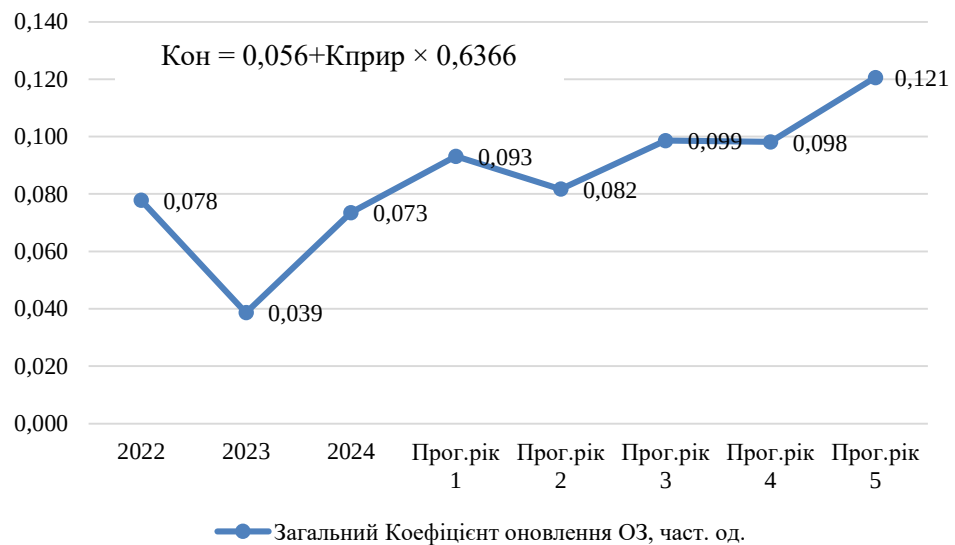

Рисунок 3.4 – Результати прогнозування значення коефіцієнту оновлення основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Виходячи із результатів розрахунків маємо, що у 2024 р. значення коефіцієнту оновлення складає 0,073 част.од. У прог.році 1 маємо зростання коефіцієнту оновлення до 0,093 част.од, що відбулось під впливом зростання загального коефіцієнту приросту основних засобів (фор. 3.8, рис. 3.3). Наступні прогностні роки також показують загалом позитивну динаміку.

Отже було виконано прогнозування значення коефіцієнту оновлення основних засобів. Наступним кроком було виконано аналіз показників які впливають на зміну коефіцієнту оновлення та встановлено, що на нього впливає вартість основних засобів на кінець року. Для перевірки допущення було побудовано рівняння кореляційної залежності (форм. 3.10).

$$ПВ_{к.р.} = 16988322,04 + K_{он} \times (-96888853,42) \quad (3.10)$$

Виявлено кореляційну залежність між значенням коефіцієнту оновлення та вартістю основних засобів на кінець року, що обумовлено значенням коефіцієнту детермінації 0,8416 част.од та коефіцієнтом кореляційні 0,9173 част.од.

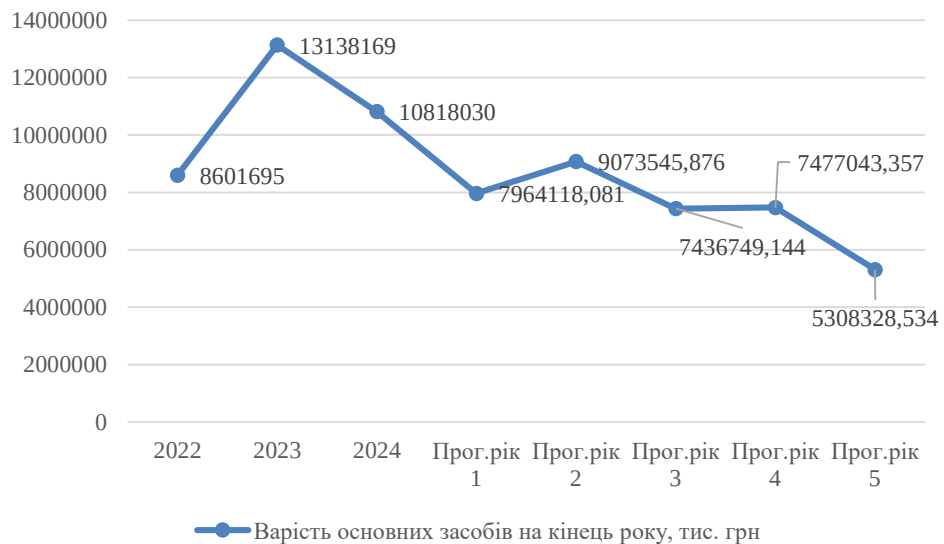

Рисунок 3.5 – Результати прогнозування значення вартості основних засобів на кінець року ТОВ «ОМЕГА»

Отже відповідно до результатів розрахунку маємо, що у прогнозованому році 1 вартість основних засобів на кінець року становитиме 7964118,081 тис. грн, що на 26,38% менше ніж у 2024 р. Така ситуація є наслідком поступового зношування основних засобів та виведення їх з балансу підприємства. Наступні прогнозні роки показують також поступове скорочення значення вартості основних засобів на початок року. Зважаючи та специфіку діяльності ТОВ «ОМЕГА», а саме торговельну діяльності, маємо що зниження вартості основних засобів може бути пов'язано із автоматизацією багатьох процесів. Таким чином приймаємо зниження вартості як природне явище.

Наступним кроком було виконано наявність кореляційної залежності між показником вартості основних засобів на кінець року та коефіцієнтом зносу основних засобів. Окреслена залежність описується рівнянням 3.11

$$K_3 = 0,4384 + 0,0000000278 \times \text{ПВ}_{\text{к.р.}} \quad (3.11)$$

За розробленим рівнянням маємо значення коефіцієнту кореляції 0,99 част.од. На рис. 3.6 наведено результати прогнозування значення коефіцієнту зносу основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

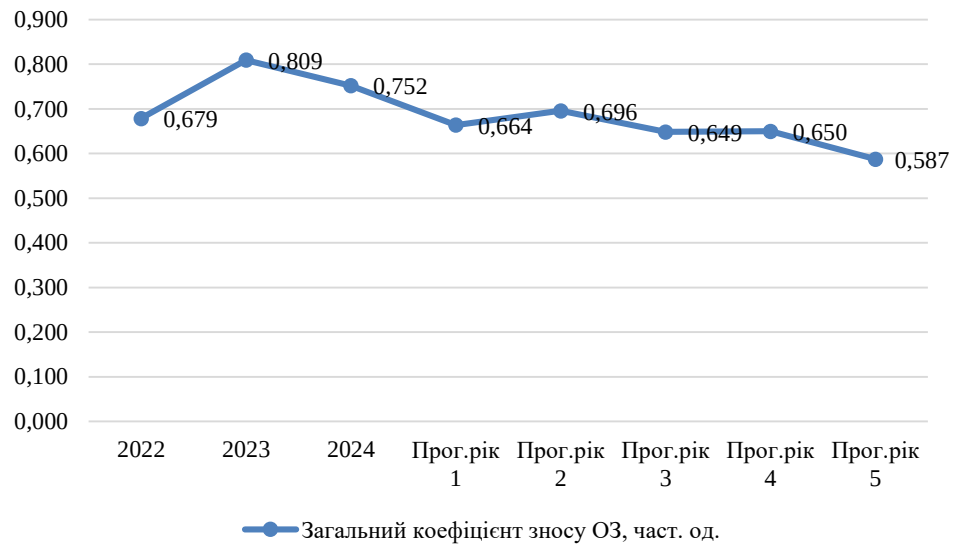

Рисунок 3.6 – Результати прогнозування значення прогнозування значення коефіцієнту зносу основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Отже при використанні рівняння 3.11 було виконано розрахунок показника коефіцієнту зносу основних засобів на п'ять наступним років. Встановлено, що за умови зниження вартості основних засобів на кінець року є ймовірність зниження коефіцієнту оновлення основних засобів. А саме у перший прогнозний рік маємо зниження зносу основних засобів ТОВ «ОМЕГА» до 0,664 част.од, Наступні роки показують динаміку до поступового зниження зношеності основних засобів, що є позитивним явищем.

На останньому етапів визначення впливу запропонованих заходів на ефективності використання основних засобів. Виявлено наявність кореляційної залежності між коефіцієнтом рентабельності основних засобів та коефіцієнтом придатності основних засобів (форм. 3.13). Останній є зворотнім коефіцієнтом до коефіцієнту зносу (форм. 3.12).

$$K_{\text{придатності}} = \frac{1}{K_3} - 1 \quad (3.12)$$

Остання описується рівнянням 3.13

$$PeT_{\text{оз}} = 0,0676 - 0,0857 \times K_{\text{придтності}} \quad (3.13)$$

За рівняння 3.12 визначено значення коефіцієнту детермінації 0,9663 част.од та коефіцієнту кореляції 0,971 част.од. За окресленим рівням було проведено прогнозування значення коефіцієнтів рентабельності основних засобів на наступні п'ять років.

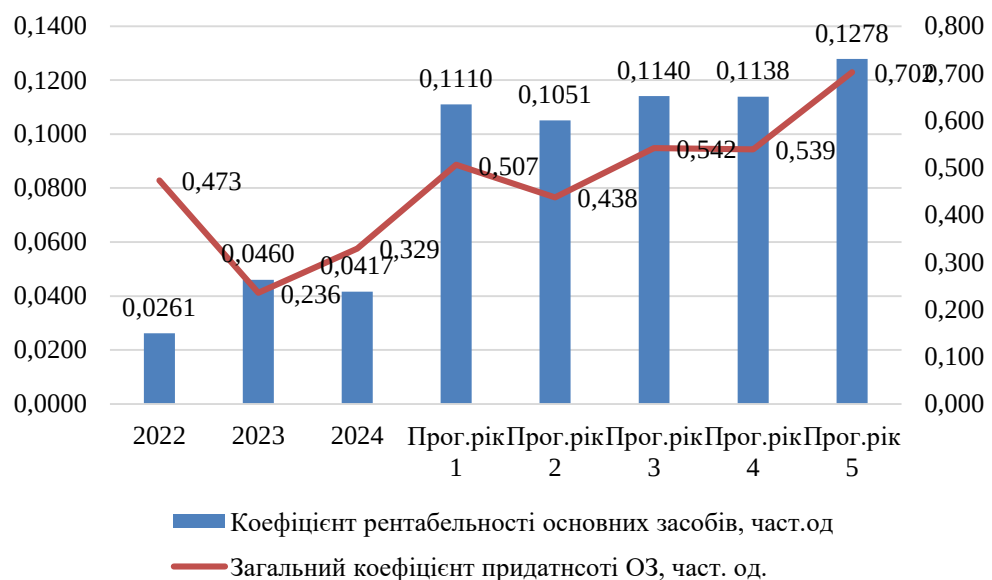

Рисунок 3.7 – Прогнозування коефіцієнту рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

Отже на рис. 3.7 зображено результати прогнозування коефіцієнту рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА». Встановлено, що значення коефіцієнту придатності основних засобів протягом прогнозного періоду зростає з 0,507 част.од. у перший прогнозний рік до 0,702 част.од у п'ятий прогнозний період. Виходячи з цього маємо зростання коефіцієнту рентабельності основних засобів х 0,1110 част.од до 0,1278 част.од. Таким чином чим більше значення

коефіцієнту придатності основних засобів тим більше значення коефіцієнту рентабельності основних засобів.

Отже, у результаті проведеного дослідження було встановлено, що однією з основних проблем у сфері управління основними засобами ОМЕГА є зростання рівня їх зносу, нерівномірність оновлення та скорочення вартості окремих груп активів, насамперед транспортних засобів. Проведений аналіз показав, що зниження коефіцієнта приросту основних засобів та погіршення окремих показників ефективності використання активів потребують реалізації заходів щодо оновлення матеріально-технічної бази підприємства.

З метою підвищення ефективності використання основних засобів було запропоновано програму оновлення транспортного парку шляхом придбання вантажівок у фінансовий лізинг. Обґрунтовано доцільність придбання вантажних автомобілів JAC N80 із використанням лізингової програми OTP Leasing, що дозволяє здійснювати поступове оновлення автопарку без значного одноразового фінансового навантаження на підприємство. Розрахунки показали, що реалізація програми оновлення транспортних засобів забезпечить збільшення вартості введених основних засобів, позитивно вплине на коефіцієнт приросту та коефіцієнт оновлення основних засобів, а також сприятиме зниженню рівня їх зносу.

Результати прогнозування свідчать, що впровадження запропонованих заходів забезпечить поступове зростання коефіцієнта приросту основних засобів до 0,103 част. од. у п'ятий прогнозний рік, а також підвищення коефіцієнта оновлення основних засобів. Крім того, прогнозується зниження коефіцієнта зносу та зростання коефіцієнта придатності основних засобів, що, у свою чергу, позитивно вплине на показник рентабельності основних засобів. Зокрема, очікується підвищення коефіцієнта рентабельності основних засобів до 0,1278 част. од. у кінці прогнозного періоду.

Таким чином, запропоновані заходи щодо оновлення транспортних засобів на основі механізму фінансового лізингу є економічно обґрунтованими та сприятимуть підвищенню ефективності використання основних засобів,

покращенню технічного стану активів і зміцненню конкурентних позицій підприємства.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах господарювання ефективність використання основних засобів є одним із ключових чинників забезпечення конкурентоспроможності, фінансової стійкості та довгострокового розвитку торговельних підприємств. Зростання конкуренції на ринку роздрібної торгівлі, підвищення вимог споживачів до якості обслуговування, цифровізація бізнес-процесів і необхідність оптимізації витрат обумовлюють потребу у постійному вдосконаленні підходів до управління матеріально-технічною базою підприємств. Саме тому дослідження теоретичних, методичних і практичних аспектів оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства є актуальним як з наукової, так і з практичної точки зору.

У процесі виконання кваліфікаційної роботи було досягнуто поставлену мету, яка полягала в розробленні та обґрунтуванні рекомендацій щодо підвищення ефективності використання основних засобів торговельного підприємства на основі комплексного аналізу їх стану та результативності використання.

У першому розділі роботи досліджено теоретичні засади формування та використання основних засобів торговельного підприємства. Проведений аналіз наукових підходів дозволив встановити, що основні засоби являють собою матеріальні активи довгострокового використання, які забезпечують здійснення господарської діяльності підприємства та поступово переносять свою вартість на результати діяльності через механізм амортизації. Визначено, що сучасні підходи до трактування економічної сутності основних засобів можна згрупувати за майновим, ресурсним, функціональним та обліковим напрямками. Кожен із зазначених підходів акцентує увагу на певних характеристиках основних засобів, однак у сукупності вони формують комплексне розуміння їх ролі у забезпеченні діяльності підприємства.

У роботі встановлено, що для торговельних підприємств основні засоби мають специфічне значення, оскільки безпосередньо формують матеріально-

технічну базу реалізації товарів та обслуговування покупців. На відміну від виробничих підприємств, у структурі активів торговельних компаній переважають оборотні активи, тоді як основні засоби займають меншу частку. Проте саме їх технічний стан, структура та рівень використання значною мірою визначають якість торговельного обслуговування, швидкість товарообороту та ефективність використання ресурсів.

За результатами теоретичного дослідження було узагальнено методичні підходи до оцінювання ефективності використання основних засобів торговельного підприємства. Обґрунтовано необхідність застосування комплексної системи показників, яка включає оцінювання руху та технічного стану основних засобів, ефективності використання торговельної площі, фондівіддачі, фондомісткості, а також показників рентабельності основних засобів. Запропонований алгоритм оцінювання дозволяє послідовно аналізувати склад, структуру, динаміку та результативність використання основних засобів, визначати фактори впливу та формувати обґрунтовані управлінські рішення щодо їх модернізації та оновлення.

У другому розділі роботи проведено аналіз техніко-економічного стану та ефективності використання основних засобів ТОВ «ОМЕГА», яке здійснює діяльність на ринку роздрібної торгівлі під торговельною маркою VARUS. Аналіз показав, що підприємство займає вагомі позиції на українському ринку роздрібної торгівлі та демонструє позитивну динаміку основних показників діяльності.

Встановлено, що протягом 2022–2024 років виручка від реалізації товарів збільшилася з 14 578 554 тис. грн до 20 023 583 тис. грн, тобто на 37,35 %. Основну частку доходу підприємства формує роздрібна торгівля, на яку припадає понад 99 % загального обсягу реалізації. Позитивною тенденцією є також зростання валового прибутку на 47,39 %, що свідчить про розширення масштабів діяльності підприємства та збереження його ринкових позицій.

Разом із тим аналіз засвідчив наявність окремих проблем у сфері використання основних засобів. Незважаючи на збільшення обсягів реалізації продукції та покращення окремих фінансових показників, на підприємстві

спостерігається нерівномірна динаміка вартості основних засобів та погіршення технічного стану окремих їх груп. Особливу увагу привертає стан транспортних засобів, які забезпечують логістичну діяльність підприємства та відіграють важливу роль у процесі постачання товарів.

Проведене оцінювання коефіцієнтів технічного стану дозволило встановити тенденцію до зростання рівня зносу транспортних засобів і відповідного зниження коефіцієнта придатності. Це свідчить про поступове старіння автотранспортного парку та необхідність його оновлення. Подальша експлуатація зношених транспортних засобів може призвести до зростання витрат на ремонт і технічне обслуговування, збільшення ризиків простоїв та зниження ефективності логістичних процесів.

Водночас результати аналізу показали підвищення ефективності використання основних засобів за показниками фондовіддачі. Значення фондовіддачі зросло з 5,276 грн/грн у 2022 році до 7,471 грн/грн у 2024 році, що свідчить про збільшення обсягу товарообороту, який припадає на одиницю вартості основних засобів. Одночасно відбулося зниження фондомісткості з 0,190 грн/грн до 0,134 грн/грн, що характеризує більш раціональне використання матеріально-технічної бази підприємства.

Позитивною тенденцією є також розширення торговельної площі підприємства, яка у 2024 році досягла 120 тис. м². Це створює передумови для подальшого нарощування обсягів реалізації та підвищення ефективності використання торговельної інфраструктури.

Однак аналіз показників прибутковості виявив певні проблеми. Незважаючи на позитивну динаміку виручки та валового прибутку, рентабельність основних засобів залишається недостатньо високою та демонструє нестійку динаміку. Такі результати свідчать про наявність резервів підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази підприємства.

У третьому розділі роботи здійснено оцінювання ефективності використання основних засобів та виявлено основні резерви її підвищення. На основі результатів аналізу було встановлено, що одним із найбільш проблемних елементів структури

основних засобів підприємства є транспортні засоби, рівень фізичного зносу яких поступово зростає.

Для вирішення зазначеної проблеми запропоновано реалізацію заходу з оновлення автотранспортного парку шляхом використання механізму фінансового лізингу. Як об'єкт інвестування обрано вантажні автомобілі JAC N80 модель Cummins ISF3.8S5154 (Euro V) Common Rail, SCR, які характеризуються сучасними технічними параметрами, високою надійністю та економічністю експлуатації.

Використання фінансового лізингу дозволяє підприємству здійснити модернізацію транспортного парку без значного одноразового вилучення коштів з обороту. Такий підхід забезпечує збереження ліквідності підприємства, рівномірний розподіл фінансового навантаження у часі та створює можливості для одночасного фінансування інших напрямів розвитку.

За результатами проведених розрахунків встановлено, що придбання десяти вантажних автомобілів протягом наступних п'яти років сприятиме істотному покращенню технічного стану транспортних засобів підприємства. Зокрема, прогнозується зростання коефіцієнта придатності основних засобів із 0,507 до 0,702 частки одиниці. Це свідчитиме про суттєве оновлення матеріально-технічної бази та зниження рівня фізичного зносу активів.

Крім того, реалізація запропонованого заходу забезпечить підвищення коефіцієнта рентабельності основних засобів із 0,110 до 0,127 частки одиниці у п'ятому прогнозному періоді. Отримані результати свідчать про економічну доцільність впровадження запропонованого проєкту та його позитивний вплив на фінансові результати діяльності підприємства.

Проведене дослідження дозволило зробити висновок, що підвищення ефективності використання основних засобів торговельного підприємства повинно базуватися на комплексному підході, який передбачає не лише оновлення матеріально-технічної бази, але й удосконалення системи управління активами, впровадження сучасних цифрових технологій моніторингу та контролю, оптимізацію логістичних процесів і раціональне використання торговельних площ.

Особливе значення для торговельних підприємств має систематичне оцінювання технічного стану основних засобів, що дозволяє своєчасно виявляти ознаки морального та фізичного зносу, прогнозувати потребу в оновленні активів і мінімізувати ризики втрати конкурентних переваг. Важливим напрямом удосконалення системи управління основними засобами є також використання сучасних фінансових інструментів, зокрема лізингу, який забезпечує доступ до нових технологій та обладнання за умов обмеженості власних фінансових ресурсів.

Таким чином, результати проведеного дослідження підтверджують, що ефективність використання основних засобів є важливою складовою загальної ефективності діяльності торговельного підприємства. Раціональне управління матеріально-технічною базою сприяє підвищенню продуктивності діяльності, покращенню фінансових результатів, зміцненню конкурентних позицій та забезпеченню сталого розвитку підприємства в довгостроковій перспективі.

Запропоновані у роботі рекомендації мають практичну цінність та можуть бути використані керівництвом ТОВ «ОМЕГА» при формуванні інвестиційної політики, плануванні оновлення основних засобів і розробленні заходів щодо підвищення ефективності їх використання. Реалізація запропонованих заходів сприятиме зміцненню матеріально-технічної бази підприємства, підвищенню рентабельності діяльності та забезпеченню подальшого зростання його конкурентоспроможності на ринку роздрібної торгівлі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Тележенко П.В. Генезис поняття «основні засоби підприємства торгівлі». *Інтелект XXI*, 2016. № 5 С. 162 – 166. URL : https://intellect21.nuft.org.ua/journal/2016/2016_5/35.pdf (дата звернення: 25.05.2026).
2. Скоробогатова В.В. Історичний аспект формування сутності поняття «активи». *Вісник ЖДТУ. Серія «Економічні науки»*. 2011. № 4(58). С. 139–141. URL : <https://ven.ztu.edu.ua/article/view/61475> (дата звернення: 25.05.2026).
3. Селіванова Н.М., Поздняк К.О. Економічна сутність та форми відтворення основних засобів: *Проблеми ринку та розвитку регіонів України в XXI столітті*: VI Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. Одеса, 16-18 грудня 2015 року. Одеса, 2015. С. 75-82. URL : <https://economics.op.edu.ua/files/science/ipreed/2015/75.pdf> (дата звернення: 25.05.2026).
4. Бланк І. О. Управління вексельним оборотом торговельного підприємства : монографія. Київ : КНТЕУ, 2009. 191 с.
5. Колісник О.П., Поліщук М.С. Теоретичні аспекти обліку основних засобів. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 19. URL : https://economyandsociety.in.ua/journals/19_ukr/191.pdf (дата звернення: 25.05.2026).
6. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2018. №18. С.994-1001. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-138>
7. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика : Збірник наукових праць молодих вчених та студентів. Том 1 / ред. кол. : Н. А. Хрущ, К. Л. Ларіонова, Р. С. Квасницька, І. В. Форкун та інші (відп. ред. Н. А. Хрущ). Хмельницький : ХНУ, 2015. 244 с. URL : <https://fbss.khmnmu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/9/2-9.pdf> (дата звернення: 25.05.2026).

8. Неміш Ю.В. Поняття «основні засоби» у сучасних наукових дослідженнях *Аграрна економіка*. 2012. № 3–4. С. 181–187.

9. Валько Ю. В. Облік відтворення основних засобів та аналіз ефективності їх використання: дис. ... магіс. галузь знань 0305 «Економіка та підприємництво» Спеціальність 8.03050901 «Облік і аудит». Вінниця. 2017. URL : <https://socrates.vsau.org/b04213/html/cards/getfile.php/12465.pdf> (дата звернення: 25.05.2026).

10. Економіка та організація торговельних підприємств: практикум. навч. посібник / за наук. ред. д.е.н., проф. Семикіної М.В. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2020. 212 с. URL : <https://vstup.htek.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/12.18.21-Semykina.pdf> (дата звернення: 25.05.2026).

11. Махотіна Д. О. Управління оборотними активами підприємств роздрібною торгівлі на прикладі ТОВ «ФУДЕКСПРЕС»: кваліф. робота магістра : 072 Фінанси, банківська справа та страхування Хмельницький, 2023. 74 с. URL : <https://elar.khmnu.edu.ua/items/f01b1c05-cd2d-43ee-a15a-9648d310b6b3> (дата звернення: 25.05.2026).

12. Основні засоби: визначення, класифікація, приклади та особливості обліку: *Бізнес школа нова пошта*. URL : <https://online.novaposhta.education/blog/osnovni-zasobi-klasifikaciya> (дата звернення: 25.05.2026).

13. Основні засоби на підприємстві : *СТ центр*. URL : <https://stcentr.com.ua/blog/osnovni-zasobi-na-pidpriyemstvi> (дата звернення: 25.05.2026).

14. Поняття, склад основних засобів торговельного підприємства та показники оцінки: *Букліб*. URL : <https://buklib.net/books/25844/> (дата звернення: 25.05.2026).

15. Середа, С. А. Торговельна обладнання – важлива ланка атмосфери роздрібного торговельного підприємства. *Підприємництво і торгівля*, 2024. (42), 80-85. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1256-2024-42-11>

16. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. Л.Л. Лазебник. Ірпінь : Університет ДФС України, 2021. 426 с. URL : <https://vstup.htek.com.ua/wp-content/uploads/2024/10/4.4-Labeznyk.pdf> (дата звернення: 25.05.2026).

17. Мулик Т. О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. Вип. 46. С. 113–122. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2020/46_2020_ukr/21.pdf (дата звернення: 25.05.2026)

18. Ткаченко А. М., Задніпрянна Т. С. Особливості визначення показників ефективності використання основних засобів підприємства. *Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності*. 2014. Вип. 1 (1). С. 51–55. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1\(1\)_9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpaeiv_2014_1(1)_9). (дата звернення: 25.05.2026)

19. Луцька Н.;Ігор Цюцяк І., Цюцяк А. Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. *Галицький економічний вісник*. 2024. №6 (91). URL : https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/48258/2/GEJ_2024v91n6_Lutska_N-The_essence_of_fixed_assets_71-80.pdf (дата звернення: 25.05.2026).

20. Лопатовська, О., Нікольчук, Ю., Бондарук, С. Основні засоби підприємства: методика аналізу та ефективності використання. *Трансформаційна економіка*, 2023. (5 (05), 75-81. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-5-13>

21. Стеценко В.А., Рябко О.І., Ткачук С.В. Методи підвищення ефективності роботи роздрібного торговельного підприємства. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. №18. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/14_ukr/73.pdf (дата звернення: 25.05.2026).

22. JAC N80 Cummins ISF3.8S5154 (Euro V) Common Rail, SCR : ТОВ «Тек-Транс» Офіційний дилер. URL: <https://jac.kh.ua/avto/shasi/jac-n80.html> (дата звернення: 25.05.2026).

23. Лізингові пропозиції на техніку : ТОВ «Тек-Транс» Офіційний дилер. URL: <https://jac.kh.ua/kupiti-jac/lizing.html> (дата звернення: 25.05.2026).

<https://varus.ua/finansova-zvitnist?srsltid=AfmBOopuFNbkCAnX3xEptmzy8l0DNeCaz-EyTZL6tXuDjDped3R0qI> (дата звернення: 25.05.2026).

25. Єпіфанова І.Ю. Аналіз відтворення і використання основних засобів підприємств Вінниччини. *Економічний простір*. 2021. № 58. С. 172–177.

26. Куцик П. О. Діяльність торговельних підприємств у конкурентному середовищі: контрольно-аналітичне забезпечення системи управління : монографія Чернівці : Технодрук, 2015. 370 с.

27. Соломянюк Н. М., Рябко О. І. Оцінювання ефективності діяльності роздрібного торговельного підприємства. *The scientific heritage*. 2017. URL: <https://mail.ukr.net/desktop#readmsg/14966471270373335070/f0/attach=2> (дата звернення: 25.05.2026).

28. Дубіщев, В., Міняйленко, І., Кулакова, С. Оцінювання стійкості торговельного підприємства: інтегральний індекс та індикатори раннього попередження ризиків. *Економіка та суспільство*, 2026, (85). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-85-91>

29. Беліменко О. І., Блакита Г. В. Економічна стійкість підприємств в умовах війни. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2025. № 1(54). С. 17–25. DOI: <https://doi.org/10.32782/2519-884X-2025-54-2>.

30. Крупіна С. В., Суслов Д. О. Основні засоби підприємства, проблеми та шляхи підвищення ефективності їх використання та відтворення. *Національна безпека України в умовах сучасних викликів: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 22 серпня 2023 року)*. Чернігів. 2023. С.44 – 56. DOI: https://doi.org/10.54929/conf_22_08_2023-04-06

32. Кирчата І., Шершенюк О. Організація збутової діяльності торговельного підприємства. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2021. №26. DOI: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2021.26.56>

33. Бондарчук О. М., Астаф'єва К. О., Нікульнікова Г. В. Забезпечення якості через інновації для економічного зростання. *Вісник Кременчуцького національного університету ім. Михайла Островського*. 2025. № 3 (152). С.22-28. URL : https://visnikkrnu.kdu.edu.ua/statti/2025_3_22.pdf (дата звернення: 02.06.2026).

34. Астаф'єва К. О., Ільченко В. О. Нестеренко Д. С. Розрахунок коефіцієнту рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022 – 2024 рр. *Сучасна наука та інновації: тенденції, виклики та прориви* : III Міжнародна науково-теоретична конференція, 15 травня 2026 р. Нью-Йорк, США. 2026. С.14-16. URL : <https://previous.scientia.report/index.php/archive/issue/view/15.05.2026> (дата звернення: 02.06.2026).

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

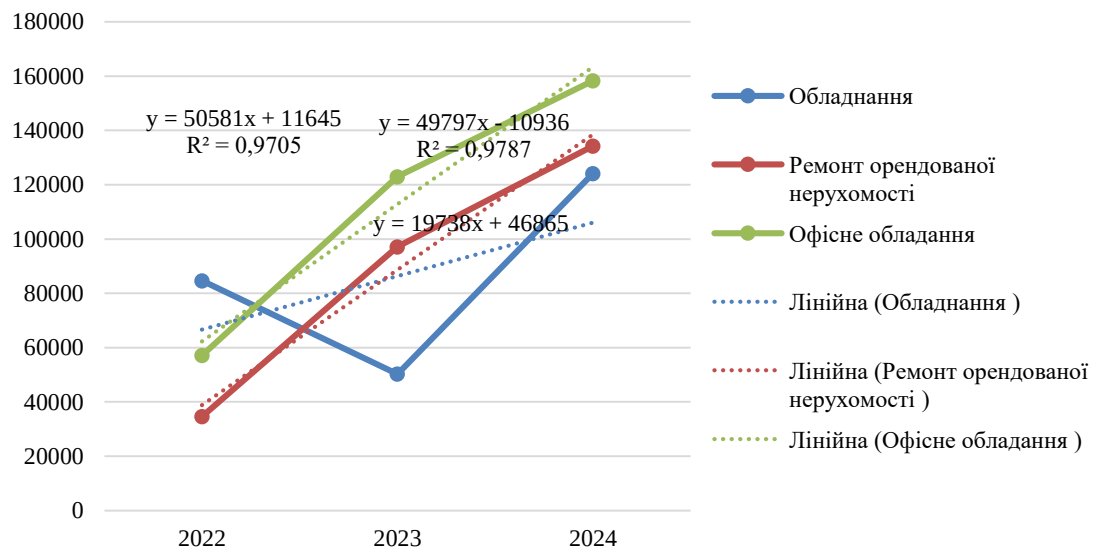

Рисунок 1. – Рівняння лінії тренду за вартістю введених у дію основних засобів ТОВ «ОМЕГА»

ДОДАТОК Б

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОМЕГА»
Фінансова звітність станом на та за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2024 року

(у тисячах гривень)	Примітки	31 грудня 2024 р.	31 грудня 2023 р.
Активи			
Необоротні активи			
Основні засоби	5	2,680,031	2,504,291
Нематеріальні активи	6	44,889	41,824
Передоплата за основні засоби		69,194	46,113
Відстрочені податкові активи	13	455	-
		<u>2,794,569</u>	<u>2,592,228</u>
Оборотні активи			
Запаси	7	2,035,313	1,848,522
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	8	222,767	198,880
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	9	563,738	366,374
Грошові кошти та їх еквіваленти	10	516,424	1,443,397
		<u>3,338,242</u>	<u>3,857,173</u>
Усього активів		<u>6,132,811</u>	<u>6,449,401</u>

Звіт про фінансовий стан слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 9 – 43 які є складовою частиною фінансової звітності.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОМЕГА»
 Фінансова звітність станом на та за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
 Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2024 року
 (продовження)

(у тисячах гривень)	Примітки	31 грудня 2024 р.	31 грудня 2023 р.
Пасиви			
Власний капітал та зобов'язання			
Власний капітал			
Статутний капітал	11(а)	111,149	111,149
Додатковий капітал	11(б)	35,290	35,290
Резерв переоцінки	11(с)	465,349	484,386
Нерозподілений прибуток	11(в)	190,177	135,963
Усього власного капіталу		801,965	766,788
Зобов'язання			
Довгострокові зобов'язання			
Відстрочені податкові зобов'язання	18	-	12,487
Кредити та позики	12	50,657	45,769
Видані довгострокові векселі		11,446	1,166
Зобов'язання з оренди	19	1,838,375	1,779,767
		1,900,478	1,839,189
Короткострокові зобов'язання			
Кредити та позики	12	10,438	1,027,993
Векселі видані		-	18,036
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	13	2,995,044	2,377,132
Зобов'язання з оренди	19	306,156	307,216
Заборгованість з податку на прибуток		12,744	15,277
Розрахунки з бюджетом, крім податку на прибуток		105,986	97,770
		3,430,368	3,842,424
Усього зобов'язань		5,330,846	5,682,613
Усього власного капіталу та зобов'язань		6,132,811	6,449,401

Звіт про фінансовий стан слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 9 – 43, які є складовою частиною фінансової звітності.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОМЕГА»
 Фінансова звітність станом на та за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
 Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

(у тисячах гривень)	Примітки	2024 рік	2023 рік
Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	14	20,023,583	17,514,375
Собівартість реалізованої продукції		(16,182,634)	(14,581,189)
Інші операційні доходи		85,351	89,716
Витрати на збут	15	(3,025,176)	(2,069,900)
Загальногосподарські адміністративні витрати	16	(456,222)	(418,374)
Інші операційні витрати		(55,996)	(40,291)
Дохід / (збиток) від знецінення дебіторської заборгованості		2,418	2,853
Прибуток від операційної діяльності		391,324	497,190
Фінансові доходи	17	129,845	206,754
Фінансові витрати	17	(375,607)	(420,826)
Чистий (збиток) / прибуток від курсових різниць		(56,353)	(54,259)
Інші доходи		21,129	-
Інші витрати		(45,893)	(37,548)
Прибуток / (збиток) до оподаткування		64,445	19,311
(Витрати) / вигода з податку на прибуток	18	(34,372)	(48,867)
Прибуток / (збиток) за звітний рік		30,073	142,444
Інший сукупний дохід			
Статті, що не будуть перекласифіковані у прибуток або збиток			
Переоцінка основних засобів	5	6,895	7,096
Відповідний податок на прибуток	18	(1,791)	(12,797)
Інший сукупний дохід за вирахуванням податку на прибуток		5,104	58,299
Загальний сукупний дохід за рік		35,177	200,743

Звіт про прибутки та збитки та інший сукупний дохід слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 5 – 45, які є складовою частиною фінансової звітності.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОМЕГА»
Фінансова звітність станом на та рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
Звіт про рух грошових коштів за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

<i>(у тисячах гривень)</i>	Примітки	2024 рік	2023 рік
Рух коштів у результаті операційної діяльності			
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності		30,073	142,444
<i>Коригування на:</i>			
Знос необоротних активів	5, 6	589,367	599,980
Збиток / (дохід) від знецінення дебіторської заборгованості		(2,418)	(2,853)
Зменшення корисності поточних активів		(4,366)	5,123
Резерв невикористаних відпусток		29,279	476
Фінансові витрати	17	71,871	116,698
Фінансові доходи	17	(129,845)	(206,754)
Фінансові витрати по орендним зобов'язанням	17	303,736	304,128
Витрати / (вигода) з податку на прибуток	18	34,372	48,867
Знецінення основних засобів	5, 15	5,366	3,917
Збиток від курсових різниць		56,353	54,259
Інші операційні доходи / (витрати)		(136)	(16,649)
Грошові кошти від операційної діяльності до змін в оборотному капіталі		983,652	1,049,636
Зміна запасів		(288,004)	575,717
Зміна дебіторської заборгованості		(40,994)	213,405
Зміна податку на додану вартість до відшкодування		(197,364)	(102,044)
Зміна кредиторської заборгованості та зобов'язань з інших податків		592,711	(592,935)
Грошові кошти від операційної діяльності		1,050,001	1,143,729
Виплачені проценти за кредитами	19(д)	(50,573)	(86,640)
Проценти отримані		104,942	134,832
Орендні платежі по нарахованим фінансовим витратам	19(д)	(289,575)	(251,379)
Сплачений податок на прибуток		(51,638)	(73,722)
Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності		763,157	866,820
Рух коштів у результаті інвестиційної діяльності			
Придбання основних засобів і нематеріальних активів		(401,317)	(292,023)
Надання фінансової допомоги та позик та інші зміни		(109,296)	(103,390)
Повернення наданої фінансової допомоги та позик		111,219	89,243
Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності		(399,394)	(306,170)

Звіт про рух грошових коштів слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 9 – 45, які є складовою частиною фінансової звітності.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОМЕГА»
Фінансова звітність станом на та за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
Звіт про рух грошових коштів за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
(продовження)

(у тисячах гривень)	Примітки	2024 рік	2023 рік
Рух коштів у результаті фінансової діяльності			
Надходження від кредитів та позик	19(д)	740,900	1,335,000
Погашення кредитів та позик	19(д)	(1,740,900)	(900,366)
Погашення зобов'язань з оренди	19(д)	(271,283)	(215,822)
Повернення фінансової допомоги	19(д)	(18,148)	(7,517)
Повернення векселів виданих	19(д)	-	(3,993)
Чистий рух коштів від фінансової діяльності		(1,289,431)	207,302
Чистий рух грошових коштів за звітний період			
Грошові кошти та їх еквіваленти на 1 січня		(925,668)	767,952
Вплив курсових різниць на грошові кошти та їх еквіваленти		1,443,397	683,309
Грошові кошти та їх еквіваленти на 31 грудня	10	516,424	1,443,397

Володимир Бєсхаллий
Генеральний директор
29 травня 2025

Дарина Пяніна
Фінансовий директор

Звіт про рух грошових коштів слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 9 – 42, які є складовою частиною фінансової звітності.

Товариство з обмеженою відповідальністю «ОМЕГА»
 Фінансова звітність станом на та за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року
 Звіт про зміни у власному капіталі за рік, що закінчився 31 грудня 2024 року

(у тисячах гривень)	Статутний капітал	Додатковий капітал	Резервний капітал	Нерозподіле- ний прибуток (непокритий збиток)	Усього
Залишок на 1 січня 2023	111,149	31,996	439,492	(19,886)	562,751
Сукупний дохід за рік					
Збиток за рік	-	-	-	142,444	142,444
Інший сукупний дохід за рік	-	-	-	-	-
Переоцінка основних засобів, чиста сума за вирахуванням податків	-	-	58,299	-	58,299
Усього сукупного доходу за рік			58,299	142,444	200,743
Рекласифікація резерву переоцінки	-	-	(13,405)	13,405	-
Операції з учасниками, які виступають в якості засновників	-	3,294	-	-	3,294
Залишок на 31 грудня 2023	111,149	35,290	484,386	135,963	766,788
Сукупний дохід за рік					
Прибуток за рік	-	-	-	30,073	30,073
Інший сукупний дохід за рік	-	-	-	-	-
Переоцінка основних засобів, чиста сума за вирахуванням податків	-	-	5,104	-	5,104
Усього сукупного доходу за рік	-	-	5,104	30,073	35,177
Рекласифікація резерву переоцінки	-	-	(24,141)	24,141	-
Залишок на 31 грудня 2024	111,149	35,290	465,349	190,177	801,965

Володимир Безухий
 Генеральний директор
 29 грудня 2025

Марина Панина
 Фінансовий директор

Звіт про зміни у власному капіталі слід читати разом з примітками, викладеними на сторінках 9–42, які є складовою частиною фінансової звітності.

ДОДАТОК В

Non-governmental Organization
International Center of Scientific Research

SCIENTIA
COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

with the proceedings of the
III International Scientific and Theoretical Conference

**Modern Science and
Innovation: Trends, Challenges
and Breakthroughs**

📅 May 15, 2026

📍 New York, USA

Hosted by an authorized Crossref member with the support of the
Institute of Scientific and Technical Integration and Cooperation

Published online by Primedia E-launch LLC (USA)
Published in print by LLC UKRLOGOS Group (Ukraine)

✓ ISO 2108:2005 ✓ ISO 1086:1991 ✓ ISO 7275:1985

New York, 2026

UDC 082:001
M 78

The conference is included in the Academic Research Index ReserchBib International catalog of scientific conferences and registered for holding on the territory of Ukraine in UKRISTEI (Certificate № 165 dated January 26th, 2026).

Conference proceedings are publicly available under the **Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International License** (CC BY-SA 4.0) at the www.previous.scientia.report.

Chairman of the Organizing Committee:

Miriam Goldenblat

International Center of Scientific Research, Ukraine

Book layout designer:

Gabriela Torres

Primedia E-launch LLC, USA

Responsible editor:

Anna Bahaieva

UKRLOGOS Group Ltd., Ukraine

M 78 **Modern Science and Innovation: Trends, Challenges and Breakthroughs:**
Collection of Scientific Papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference, May 15, 2026. New York, USA: International Center of Scientific Research.

ISBN 979-8-89660-282-8 (series)

DOI 10.36074/scientia-15.05.2026

This collection presents the proceedings of the scientific conference, bringing together research papers on a wide range of contemporary academic topics. The volume highlights diverse perspectives, innovative approaches, and practical findings that reflect the current trends and challenges in global science and education. This collection is intended for students, postgraduate and doctoral candidates, educators, researchers, and professionals from diverse disciplines.

Conference proceedings are presented in **Google Books** and **Bookwire™** by **Bowker**, ensuring international availability.

UDC 082:001

ISBN 979-8-89660-282-8

© Participants of the conference, authors, 2026
© NGO International Center of Scientific Research, 2026

www.previous.scientia.report

CONTENT

SECTION 1.

ENTREPRENEURSHIP, TRADE AND SERVICE SECTOR

ГАСТРОНОМІЧНИЙ ТУРИЗМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ Апельт Г.В., Савчук Н.І.	11
РОЗРАХУНОК КОЕФІЦІЄНТУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ОМЕГА» ЗА 2022-2024 РР. Астаф'єва К.О., Ільченко В.О., Нестеренко Д.С.	14

SECTION 2.

FINANCE AND BANKING; TAXATION, ACCOUNTING AND AUDITING

HYDROGEN-METHANE BLENDS IN GAS SUPPLY SYSTEMS: ECONOMIC ANALYSIS, FEASIBILITY STUDY AND COST ASSESSMENT OF GAS NETWORK DECARBONISATION Bytiutskyi Yu.	17
СКЛАДОВІ МЕХАНІЗМУ ПЛАНУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ТА СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ Рогова В.Р.	24

SECTION 3.

MARKETING AND LOGISTICS ACTIVITIES

THE DIVERSITY PREDICTION THEOREM AS A MATHEMATICAL GUARANTEE OF ENSEMBLE SUPERIORITY: IMPLICATIONS FOR STRUCTURED AI DELIBERATION Ivitskiy I.	27
---	----

SECTION 4.

MANAGEMENT, PUBLIC MANAGEMENT AND ADMINISTRATION

ACADEMIC DISCOURSE IN THE DIGITAL ENVIRONMENT: PRAGMATIC CHARACTERISTICS Karimberdiyeva N.Yu.	30
DIGITAL TWIN TECHNOLOGY IN POST-WAR RECONSTRUCTION: SYNERGY OF CORPORATE ENGINEERING AND PUBLIC MANAGEMENT Markitan V., Yuzhenko O.	37
THE CULTIVATING OF AN ATMOSPHERE OF SUPPORT FOR THE LAW AND INTOLERANCE TOWARDS OFFENCES IN A SOCIETY IS A DIRECTION OF STRENGTHENING OF INCENTIVES TO THE REVIVAL OF PEOPLES Shedyakov V.	46

Астаф'єва Катерина Олександрівна

канд. екон. наук, доцент,
доцент кафедри економіки, організації та управління підприємствами
Криворізький національний університет, Україна

Ільченко Володимир Олександрович

канд. екон. наук,
старший викладач кафедри економіки, організації та управління підприємствами
Криворізький національний університет, Україна

Нестеренко Данило Сергійович

здобувач вищої освіти факультету економіки та управління бізнесом
Криворізький національний університет, Україна

РОЗРАХУНОК КОЕФІЦІЄНТУ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ТОВ «ОМЕГА» ЗА 2022-2024 РР.

В умовах нестабільного економічного середовища, зростання вартості матеріально-технічних ресурсів та необхідності підвищення ефективності використання активів підприємства особливої актуальності набуває оцінювання рентабельності основних засобів. Традиційний підхід до визначення рентабельності основних засобів, який ґрунтується переважно на співвідношенні чистого або операційного прибутку до середньорічної вартості основних засобів, є надто узагальненим і не дозволяє повною мірою оцінити вплив окремих складових фінансових результатів на ефективність використання активів. Використання інтегральних показників оцінювання рентабельності також мають свої обмеження, які проявляють у встановленні коефіцієнтів вагомості [3].

У зв'язку з цим актуальним є застосування розширеної методики оцінювання рентабельності основних засобів, яка представлена у роботі дослідників: Лупцької Н., Цюцяка І. та Цюцяка А. [1].

Окреслений підхід базується на факторному підході та передбачає декомпозицію показника за окремими складовими доходів і витрат. Використання такого підходу дозволяє визначити, якою мірою на зміну рентабельності основних засобів впливають валовий прибуток, інший операційний дохід, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати, а також доходи і витрати фінансової та іншої діяльності.

З метою виявлення практичної цінності запропоновано підходу було проведено розрахунок коефіцієнту рентабельності основних засобів на прикладі ТОВ «ОМЕГА» (рис. 1). Окреслене підприємство представлено на ринку торговельної мережею VARUS і основним видом діяльності підприємства

May 15, 2026 • New York, USA

є торговельна діяльність. Інформаційною базою розрахунку використано фінансову звітність ТОВ «ОМЕГА» [2].

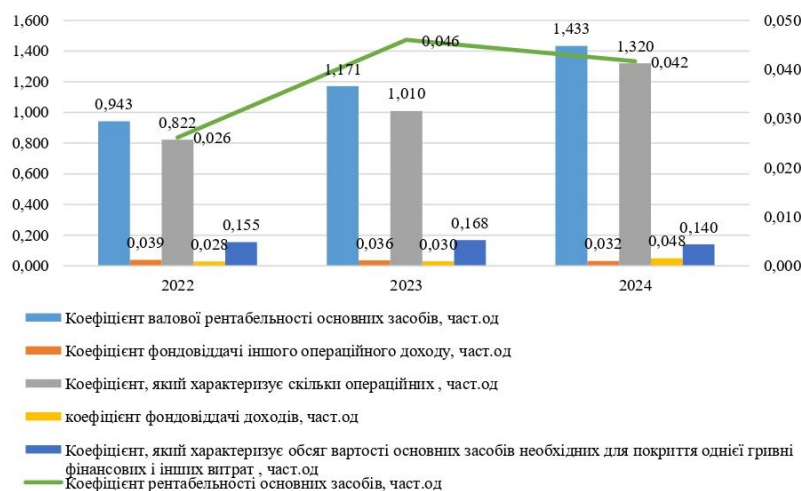

Рис. 1. Розраховані значення коефіцієнту рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за 2022-2024 рр.

На рис. 1 відображає результати оцінювання рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА» за розширеною факторною методикою, яка дозволяє визначити вплив окремих складових доходів і витрат на ефективність використання основних засобів підприємства.

Загальний коефіцієнт рентабельності основних засобів протягом 2022-2024 рр. демонструє позитивну динаміку, незважаючи на певне зниження у 2024 р.. Так, у 2022 р. його значення становило 0,026 част. од., у 2023 р. відбулося суттєве зростання до 0,046 част. од. (+0,019), що свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів. У 2024 р. показник дещо скоротився до 0,041 част. од. (-0,004), однак залишився вищим за рівень 2022 року, що загалом характеризує позитивну тенденцію.

Основним фактором зростання рентабельності є підвищення коефіцієнта валової рентабельності основних засобів. Його значення зросло з 0,943 част. од. у 2022 р. до 1,171 част. од. у 2023 р. та 1,433 част. од. у 2024 р.. Це свідчить про зростання валового прибутку, отриманого на одиницю вартості основних засобів, та підтверджує підвищення ефективності основної діяльності підприємства.

Водночас коефіцієнт фондівдачі іншого операційного доходу має тенденцію до поступового зниження з 0,039 част. од. у 2022 р. до 0,031 част. од. у 2024 р. Це свідчить про скорочення обсягів інших операційних доходів у розрахунку на одиницю основних засобів, що негативно впливає на загальний рівень рентабельності.

Негативною тенденцією є також значне зростання коефіцієнта, який характеризує обсяг операційних витрат, що припадають на основні засоби. Його значення збільшилось з 0,822 част. од. у 2022 р. до 1,319 част. од. у 2024 р. Це свідчить про випереджаюче зростання адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат порівняно з ефективністю використання основних засобів, що частково нівелює позитивний ефект від зростання валового прибутку.

Коефіцієнт фондівдачі доходів фінансової та іншої діяльності демонструє позитивну динаміку: його значення зросло з 0,028 част. од. до 0,048 част. од., що свідчить про збільшення доходів фінансової та іншої діяльності у розрахунку на одиницю вартості основних засобів.

Водночас коефіцієнт, який характеризує обсяг основних засобів, необхідних для покриття однієї гривні фінансових та інших витрат, у 2024 р. знизився до 0,141 част. од. Це може свідчити про підвищення рівня фінансових витрат або недостатню ефективність використання активів у фінансовій діяльності.

Висновки. Отже, результати аналізу свідчать, що загальне зростання рентабельності основних засобів ТОВ «ОМЕГА» забезпечується насамперед підвищенням валової рентабельності та доходів від фінансової діяльності. Водночас негативний вплив здійснює зростання операційних витрат та скорочення інших операційних доходів, що вказує на необхідність оптимізації витратної складової та підвищення ефективності використання основних засобів.

Список використаних джерел:

1. Луцька Н., Цюцяк І., & Цюцяк А. А. М. (2024) Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. Галицький економічний вісник, (6), 71–80. Вилучено з: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/48258/2/GEJ_2024v9Iin6_Lutska_N-The_essence_of_fixed_assets_71-80.pdf
2. Фінансова звітність. Інтернет-супермаркет VARUS купи з доставкою продуктів додому. Вилучено з : https://varus.ua/finansova-zvitnist?srsId=AfmBOorON-qB00Iqw0CY1MFiN_vRc-iyR3qOLiHWA4Bmb4CQEz6j_8Xy
3. Рибалко М. В., Астаф'єва К. О. (2025) Інтегральний показник рентабельності торговельного підприємства. Формування сучасної науки: методика та практика. VII Всеукраїнської студентської наукової конференції, м. Київ, 23 травня, 2025 рік Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОСГруп», С.61-62. Вилучено з: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/issue/view/ukr-23.05.2025/134>

SCIENTIFIC PUBLICATION

SCIENTIA

COLLECTION OF SCIENTIFIC PAPERS

WITH THE PROCEEDINGS OF THE
III INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND THEORETICAL CONFERENCE

**MODERN SCIENCE AND INNOVATION:
TRENDS, CHALLENGES AND BREAKTHROUGHS**

May 15, 2026
in New York, USA

in English and Ukrainian

All papers successfully passed the review procedure.
Organizing committee may not agree with the authors' point of view.
The authors are responsible for the accuracy of their content, including grammar and style.

Contact details of the organizing committee:

NGO International Center of Scientific Research

Tel.: +38 098 1948380; +38 098 1526044

E-mail: info@scientia.report

URL: www.scientia.report

Signed for online publication: 15.05.2026.

Published online by Primedia E-launch LLC
TX 75001, United States, Texas, Dallas. E-mail: info@primediaelaunch.com

Signed for in print publication: 18.05.2026.

Format 70×100/16. Offset Paper 80 gsm. Digital color printing.
Extent: 29,19 conventional printing sheets. Print run: 50 copies.

Published in print by LLC UKRLOGOS Group
21005, Ukraine, Vinnytsia, Zochykh str. 18, office 81. E-mail: info@ukrlogos.in.ua
Certificate of the subject of the publishing business: ДК № 7860 of 22.06.2023.